

C. B. Пeрoвa, O. B. Кpисaлo

PRACTICE IN TRANSLATION

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

С. В. Перова, О. В. Крисало

PRACTICE IN TRANSLATION

***Методичні вказівки з перекладацької практики
для студентів факультету іноземних мов***

**Луганськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2013**

УДК 811.111'25(076)

ББК 81.2Англ-7-9

П 27

Рецензенти:

- Туленинова Л. В.* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу Луганської державної академії культури і мистецтв
- Мілова О. Є.* – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
- Скляр Н. В.* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Перова С. В., Крисало О. В.

П 27

Practice in Translation : метод. вказ. з перекладацької практики для студ. ф-ту іноземних мов. / Світлана В'ячеславівна Перова, Ольга Вікторівна Крисало ; Держ. закл. «Луган. нац ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 103 с.

Методичні вказівки побудовано відповідно до вимог програми перекладацької практики для студентів факультету іноземних мов. Структура і зміст роботи складаються з характеристики мети, завдань, змісту, організації та критеріїв оцінювання практики. Подано сучасні вимоги до оформлення звітної документації, а також тексти для самостійної підготовки студентів до проходження перекладацької практики, приклади оформлення перекладів, короткий словник перекладацьких термінів.

Видання розраховано на студентів та викладачів спеціальностей «Філологія», «Мова і література», «Переклад».

УДК 811.111'25(076)

ББК 81.2Англ-7-9

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою

Луганського національного університету

імені Тараса Шевченка

*(протокол № ві д ** жовтня 2013 року)*

© Перова С. В., Крисало О. В., 2013

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013

Навчально-методичне видання

*Перова Світлана В'ячеславівна
Крисало Ольга Вікторівна*

PRACTICE IN TRANSLATION

*Методичні вказівки з перекладацької практики
для студентів факультету іноземних мов*

За редакцією авторів
Комп'ютерний макет – Перова С.В.
Коректор – Крисало О. В.

Здано до склад. 00.00.2013 р. Підписано до друку
00.00.2013 р. Формат 60X84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура
Times New Roman. Друк ризографічний. Умов. друк. арк. 6,0.
Наклад 100 прим. Зам. № 000

Видавець

**Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка”**
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Тел./факс: (0642) 58-
03-20
e-mail: alma-mater@list.ru

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ	5
МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ ..	6
ЗМІСТ ПРАКТИКИ	9
ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ	10
ЗАХИСТ ПРАКТИКИ	11
ПРАВА ТА ОБВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ І СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ	12
ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ	13
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ	14
ДОДАТКИ	53
Додаток А. Угода на проведення практики	53
Додаток Б. Направлення на практику	56
Додаток В. Зразок оформлення щоденника практики	57
Додаток Г. Письмовий звіт студента-практиканта про проходження перекладацької практики	64
Додаток Д. Зразок перекладу наукової статті, виконаний студентом –практикантом	69
Додаток Е. Короткий словник перекладацьких термінів ...	82

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації переклад є одним із найважливіших чинників здійснення міжкультурної комунікації, досягнення взаєморозуміння між народами, фактором стабільності і культурного обміну на тлі різноманіття культур, мов, технологій. Продуктивний інтеркультурний діалог значною мірою стає можливим завдяки перекладу. Комунікація за допомогою перекладу, постійна міграція та рух означають, що будь-який культурний простір - це перехрестя безлічі шляхів, місце зустрічі. Той факт, що можуть взаємодіяти життєві та мовні простори і знання, які акумулює сучасна людина, і які характеризуються різними за своєю природою ідеями, стилями й образами, свідчить про настання «епохи перекладу».

Проблема підготовки фахівців, які б володіли іноземною мовою професійно, є однією з важливіших завдань вищої школи. Професійна самореалізація та відповідне життя особистості залежить від його професійної компетентності, вміння адаптуватися, реалізовувати свої професійні здібності, нахили, інтереси, бути мобільним у професійному середовищі. Переклад в сучасних умовах є засобом двомовної та багатомовної комунікації між людьми у різних галузях їх діяльності, від побутової розмови до офіційно-ділового спілкування.

Майже на кожному підприємстві, в організаціях, установах науки й культури є люди, що володіють іноземними мовами. Але поряд цим зросли також і вимоги до професійних якостей перекладача. Потрібно не лише гарне знання іноземної мови, але й відмінне володіння рідною мовою: грамотне мовлення, дотримання мовних норм, знання мовних зворотів, різних функціональних стилів і текстових жанрів джерельної мови та мови перекладу. Зросли вимоги до психологічних і морально-етичних якостей перекладача, його поведінковій культурі.

Одним з результатів професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері іноземної філології та перекладу є перекладацька компетентність, ефективність та якість

формування якої зумовлені взаємозв'язком теоретичної та практичної підготовки студентів. Теоретична лінгвістична підготовка здійснюється у процесі вивчення навчальних курсів, а перекладацька практика є важливою складовою частиною практичної підготовки фахівців.

Перекладацька практика має інтегрований характер. Її термін та порядок проведення визначаються навчальним планом за напрямом підготовки «Філологія. Іноземна мова та література», «Переклад». Проходження студентами перекладацької практики передбачено після вивчення курсів «Вступ до перекладознавства», «Теорія та практика перекладу».

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Виробнича (перекладацька) практика є складовою частиною навчального плану для студентів за напрямом підготовки 6.020303 «Філологія. Англійська та китайська мова і література», «Філологія. Англійська та турецька мова і література», «Філологія. Англійська та іврит і література», 7.02030302 «Мова і література (англійська, китайська)», «Мова і література (англійська, турецька)» 7.02030304 «Переклад». Виробничу практику студенти проходять у державних та приватних структурах. Основним завданням виробничої практики є закріплення знань, одержаних на заняттях з теорії та практики перекладу.

Навчально-методичне керівництво практикою здійснює кафедра теорії та практики перекладу факультету іноземних мов ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». Керівники практики проводять розподіл студентів у відповідні структури (перекладацькі агенції, міжнародні відділи компаній, туристичні агенції та ін.) для проходження практики, контролюють процес проходження практики, перевіряють якість роботи студентів.

Зарахування студентів на практику та призначення керівників практики від організацій поза межами університету здійснюється наказами керівників цих організацій.

Студент-практикант працює за індивідуальним графіком та робочим планом, що їх складає керівник практики від кафедри або організації. Кожний практикант повинен вести щоденник перекладацької практики.

Тривалість практики – три тижні (162 години) для студентів 4 курсу (ОКР «бакалавр») та шість тижнів (324 години) для студентів 5 курсу (ОКР «спеціаліст»).

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Перекладацька практика спрямована на забезпечення комплексного розвитку навичок та вмінь, необхідних для здійснення різних видів усного та письмового перекладу.

Метою перекладацької практики є:

1. Закріплення знань з теорії перекладу й одержання навичок їхнього практичного застосування.

2. Формування творчого підходу до перекладацької діяльності.

3. Придбання практичних навичок перекладу різних видів текстів: публіцистичних, художніх, науково-технічних, інформаційних, інструкцій для експлуатації встаткування, ділової документації тощо.

4. Вироблення вміння аналізувати результати своєї праці (виконаний переклад) і обґрунтовувати перекладацькі рішення.

5. Придбання навичок роботи із клієнтом і формування етичних норм перекладацької професії.

6. Виховання любові до фаху перекладача, прагнення постійного професійного розвитку.

Завдання перекладацької практики зумовлені особливостями професійної підготовки майбутніх перекладачів і включають наступні:

1. Адаптація студентів до реальних умов перекладацької діяльності в організаціях;

2. Практичне застосування перекладацьких навичок і вмінь, необхідних для виконання адекватного усного й письмового перекладу;

3. Розвиток навичок роботи зі словниками різних видів, а також використання довідково- інформаційної літератури й новітніх інформаційних технологій у процесі перекладу;

4. Придбання навичок виявлення домінантних перекладацьких проблем і знаходження стратегій їхнього рішення;

5. Вироблення вмінь реалізувати свої перекладацькі рішення з урахуванням наявних обмежень за часом і ресурсами;

6. Розвиток умінь виконання остаточного виправлення тексту перекладу (стилістичної, орфографічної, пунктуаційної);

7. Практичне застосування вмінь виконання перекладу в електронному варіанті;

8. Формування вмінь і навичок діяльності відповідно до правил перекладацької етики.

У результаті проходження перекладацької практики студент повинен

знати:

- функціональний лексичний матеріал загально-розмовних тем;
- функціональний лексичний матеріал спеціальних текстів в сфері менеджменту й логістики;
- граматичний матеріал в обсязі, передбаченому програмою;
- основні принципи реферування іншомовного тексту
- принципи складання основних ділових паперів, контрактів, листів протоколів згідно з міжнародними стандартами діловодства;

вміти:

- висловлювати свою думку іноземною мовою як в усній, так і в письмовій формах;
- працюючи з іншомовними фаховими текстами, використовуючи термінологічні двомовні словники, електронні словники перекладати з англійської та на англійську мову;
- володіти навичками усного послідовного перекладу;
- здійснювати ефективне слухання та переклад повідомлень

- іноземною мовою;
- вести ділове листування, використовуючи фонові культурологічні та країнознавчі знання;
 - застосовувати міжнародні стандарти оформлення та перекладу ділових паперів;
 - робити аналітичне опрацювання та переклад іншомовних джерел з метою отримання інформації, що необхідна для вирішення певних завдань професійно-виробничої діяльності.

Провідна ідея:

Практика покликана сформулювати спеціальну професійну готовність майбутніх фахівців з перекладу до самостійної трудової діяльності, яка передбачає усвідомлення шляхів вирішення типових професійних задач та оволодіння уміннями їх реалізації в конкретних умовах в різних сферах діяльності.

Завдання перекладацької практики.

Основні групи завдання зосереджено навколо основних напрямків діяльності студента в період проходження практики, зокрема:

Письмовий переклад

1. Порівняльний аналіз першотвору з перекладом на матеріалах художніх, публіцистичних, суспільно-політичних та інших типів тексту (обсяг 10000 др. знаків).
2. Виконання на комп'ютері різних видів перекладу з англійської мови на рідну та з рідної на англійську, а саме: повного (з заданою адаптацією), вибіркового, описового (зміст, заголовки, підзаголовки, ключові слова), перекладу-аналізу, перекладу-синтезу (обсяг 20000 др.знаків).
3. Виконання коректорської та редакційної правки тексту (дві мови).
4. Вивчення професійної термінології, пов'язаної з економікою та менеджментом, складання словника-глосарія (англо-українського та українсько-англійського).

Усний послідовний переклад (за замовленням)

Студенти 5 курсу, в разі наявності на базі перекладацької практики відповідного замовлення, здійснюють усний послідовний переклад з першої іноземної мови на українську мову та з української мови на іноземну:

- Здійснюють переклад з першої мови впродовж 0,5 години;
- Утримують у пам'яті мовну інформацію обсягом до 3 хвилин;
- Демонструють уміння заповнювати всі види “перекладацьких лакун” (фонетичних, семантичних, граматичних).

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

- Письмовий переклад з іноземної на рідну мову та з рідної на іноземну економічних, науково-технічних, суспільно-політичних тощо текстів зі швидкістю 1500-1700 друкованих знаків за 1 годину. Переклад з рідної мови на іноземну текстів такого ж типу зі швидкістю 1400-1700 друкованих знаків за 1-1,5 години.
 - Письмовий переклад з іноземної на рідну мову та з рідної на іноземну офіційних документів (свідоцтва про народження, свідоцтва про одруження, свідоцтва про смерть, диплому, угоди, договору тощо)
 - Редагування перекладеного тексту.
 - Реферування перекладеного тексту.
- У процесі виконання усного послідовного перекладу (якщо на базі перекладацької практики виникає потреба) :
- Вести послідовний переклад монологічного висловлювання з іноземної мови на рідну та з рідної мови на іноземну тривалістю 0,5 годин (тривалість монологічного уривку тексту складає 2-3 хвилини).

– Застосувати перекладацький скоропис власних і географічних назв, цифрових даних при перекладі висловлювань тривалістю понад 3 хвилини.

Під час перекладацької практики студенти також:

- підбирають технічні, економічні, медичні, екологічні, юридичні та фінансові тексти для укладання методичної розробки з практичного курсу перекладу разом з викладачами – керівниками перекладацької практики.

- здійснюють аналіз перекладацьких трансформацій в англійській і українській мовах з метою використання їх на заняттях з практичного курсу перекладу.

- укладають картотеки з питань перекладознавства, оформлюють бібліографію.

Обсяг та форми виконаної роботи відображаються в щоденнику практики.

Керівники практики від кафедри систематично проводять консультації, на яких перевіряють зі студентами виконані переклади, виділяють елементи тексту, які є складними для перекладу, та обговорюють зі студентами варіанти перекладацьких рішень, надають практичну допомогу щодо перекладу складних місць.

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Головними документами звітності є *щоденник практики* та *звіт* про проходження перекладацької практики.

Під час практики студент щодня повинен записувати в щоденник усе, що він зробив за день для виконання календарного графіка проходження практики.

Раз на тиждень студент зобов'язаний подавати щоденник на перегляд керівникам практики, які перевіряють щоденник, дають письмові зауваження, додаткові завдання й підписують записи, що їх зробив студент.

Форму щоденника практики наведено у Додатку В.

У *звіті* про проходження перекладацької практики вказується, на якому підприємстві студент проходив практику, в якому відділі та на якій посаді.

Студент повинен включити до звіту наступні пункти:

1. Стислий опис підприємства, де студент проходив практику.

2. Напрямки діяльності відділу, в якому студент проходив перекладацьку практику.

3. Діяльність, яка здійснювалася студентом під час проходження перекладацької практики (необхідно вказати тип перекладу, що виконувався, типи документації, що їх було перекладено, кількісні показники – кількість перекладених документів).

4. Перекладацькі прийоми, що їх використовував студент для перекладу.

5. Професійні вміння і навички, що здобув або вдосконалив студент під час перекладацької практики (назвати).

6. Перелік словників і довідкової літератури, що її було використано під час перекладу, перелік опрацьованої додаткової літератури, яка була використана під час перекладацької практики, її доцільність (назва роботи).

7. Труднощі, з якими зіткнувся студент в процесі проходження перекладацької практики (труднощі мовного і мовленнєвого характеру, робота з довідковою літературою і Інтернет-ресурсами).

8. Побаження і рекомендації щодо поліпшення мовної і мовленнєвої підготовки до перекладацької практики.

Обсяг звіту не повинен перевищувати 4-5 сторінок. Зміст повинен бути надрукований на стандартних аркушах паперу А4. Параметри сторінки: верхній і нижній берег – 20 мм, лівий – 25 мм, правий – 15 мм. Кегель – 14 Times New Roman, звичайний, інтервал між рядками – 1,5, абзацу – 1,25, вирівнювання – по ширині.

ЗАХИСТ ПРАКТИКИ

1. Після закінчення практики студент-практикант подає на кафедру:

- 1) належно оформлений переклад;
- 2) щоденник практики, завірений керівником;
- 3) характеристику, видану керівником практики за місцем проходження практики.

2. Після завершення практики і подачі студентами документів деканат визначає термін заліку, де керівник-методист заслуховує кожного студента, проводить аналіз його роботи, визначає позитивні та негативні моменти, виставляє студентові загальну оцінку за перекладацьку практику.

3. Відповідальний керівник практики від кафедри складає звіт про проходження перекладацької практики студентами і подає його керівникові перекладацької практики університету.

4. Диференційна оцінка за перекладацьку практику вноситься до екзаменаційної відомості і залікової книжки студента.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ І СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Керівник практики від кафедри зобов'язаний:

1) домовитися з кафедрами університету або з конкретними організаціями поза межами університету про прийом студентів на перекладацьку практику;

2) ознайомити студентів з їхніми правами та обов'язками при проходженні практики;

3) поінформувати студентів про мету та завдання практики;

4) ознайомити з програмою практики, графіком її проходження;

5) ознайомити студентів з порядком оформлення матеріалів практики (заповнення щоденників, складання звітів про практику тощо);

б) систематично надавати допомогу студентам у розв'язанні проблем, що виникають при проходженні практики.

Студент-практикант зобов'язаний:

1) перед початком практики вивчити програму проходження практики, бути присутнім на всіх організаційно-методичних заходах, пов'язаних із проведенням практики, і одержати потрібні консультації в керівника практики від кафедри;

2) вчасно з'явитися на місце проходження практики, дотримуватися правил внутрішнього розпорядку конкретної організації, виконувати доручення керівника практики;

3) одержати індивідуальне завдання;

4) пройти інструктаж з техніки безпеки;

5) систематично відвідувати консультації, що їх проводять керівники практики;

6) належно виконати програму практики;

7) своєчасно подати переклади та документи звітності про практику керівникові практики.

ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Наприкінці перекладацької практики студенти повинні:

1. Виконувати літературною мовою письмовий переклад матеріалів різних стильових типів обсягом не менше 1000 др. знаків за робочий день.

2. Аналізувати переклад своїх товаришів і вміти кваліфікованого визначати його позитивні і негативні сторони, давати пропозиції щодо поліпшення рівня писемного/усного перекладу.

3. Уміло користуватися науково-методичною і фаховою літературою з метою вдосконалення власних перекладів, всебічно зіставляти на рівні змістової, стильової та

літературної автентичності тексти мовою оригіналу з їхніми відповідниками у мові перекладу.

Критерії оцінювання перекладацької практики

Рейтинг перекладацької практики складається з суми середніх оцінок за:

- рівень мовної підготовки практиканта та використання відповідної термінологічної бази;
- фахові навички практиканта: навички як усного послідовного, так і письмового перекладу, а також навички ділового листування та оформлення ділових паперів згідно з вимогами стандарту.
- ведення та оформлення звітної документації згідно вимог Програми проходження практики;
- трудову дисципліну та ставлення до роботи, підтвержене й оцінене керівником практики від підприємства у звіті про проходження студентом практики.

Поточне оцінювання всіх складових практики студента здійснюється в національній 5-бальній системі. Після закінчення перекладацької практики (після перевірки звітної документації) виставляється середня оцінка за рівень мовної підготовки практиканта, фахові навички практиканта, ведення та оформлення звітної документації, трудову дисципліну й ставлення до роботи згідно з 5-бальною шкалою. Ці оцінки трансформуються в рейтинговий бал таким чином:

1. Рівень мовної підготовки практиканта та використання відповідної термінологічної бази:

„5" - 40 балів;

„4" - 30 балів;

„3" - 20 балів;

„2" - 10 балів;

2. Фахові навички практиканта з перекладу згідно з вимогами стандарту:

„5" - 40 балів;

„4" - 30 балів;

„3" - 20 балів;

„2" - 10 балів;

3. Ведення та оформлення звітної документації згідно вимог Програми проходження практики:

„5" - 10 балів;

„4" - 8 балів;

„3" - 6 балів;

„2" - 4 бали;

4. Трудова дисципліна та ставлення до роботи:

„5" - 10 балів;

„4" - 8 балів;

„3" - 6 балів;

„2" - 4 бали;

Рейтинг студента за перекладацьку практику є сумою рейтингових балів за вищеназвані чотири складові.

Максимальний рейтинг студента за перекладацьку практику становить 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
67-74	D	
50-66	E	задовільно
21-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Примітка. При визначенні оцінки за практику враховується рівень виконаних студентом перекладів та оцінка, виставлена в організації, де проходила практика. Зволікання з поданням документації про проходження практики впливає на оцінку або навіть ставить під сумнів проходження практики взагалі. У випадку хвороби чи інших обставин, що перешкодили студентові успішно пройти перекладацьку практику, йому надається право на повторне проходження практики, але без відриву від навчання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

І. Проаналізуйте наведені тексти. Випишіть і вивчіть невідомі вам слова та вирази і зробіть літературний переклад українською / російською мовою.

Текст 1

Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci (1452-1519), Florentine artist, one of the great masters of the High Renaissance, celebrated as a painter, sculptor, architect, engineer, and scientist. His profound love of knowledge and research was the keynote of both his artistic and scientific endeavors. His innovations in the field of painting influenced the course of Italian art for more than a century after his death, and his scientific studies—particularly in the fields of anatomy, optics, and hydraulics—anticipated many of the developments of modern science.

Leonardo was born in the small town of Vinci, in Tuscany (Toscana), near Florence. He was the son of a wealthy Florentine notary and a peasant woman. In the mid-1460s the family settled in Florence, where Leonardo was given the best education that Florence, a major intellectual and artistic center of Italy, could offer. He rapidly advanced socially and intellectually. He was handsome,

persuasive in conversation, and a fine musician and improviser. About 1466 he was apprenticed as a *garzone* (studio boy) to Andrea del Verrocchio, the leading Florentine painter and sculptor of his day. In Verrocchio's workshop Leonardo was introduced to many activities, from the painting of altarpieces and panel pictures to the creation of large sculptural projects in marble and bronze. In 1472 he was entered in the painter's guild of Florence, and in 1476 he was still considered Verrocchio's assistant. In Verrocchio's *Baptism of Christ* (1470?, Uffizi, Florence), the kneeling angel at the left of the painting is by Leonardo.

In 1478 Leonardo became an independent master. His first commission, to paint an altarpiece for the chapel of the Palazzo Vecchio, the Florentine town hall, was never executed. His first large painting, *The Adoration of the Magi* (begun 1481, Uffizi), left unfinished, was ordered in 1481 for the Monastery of San Donato a Scopeto, Florence. Other works ascribed to his youth are the so-called *Benois Madonna* (1478?, Hermitage, Saint Petersburg), the portrait *Ginevra de' Benci* (1474?, National Gallery, Washington, D.C.), and the unfinished *Saint Jerome* (1481?, Pinacoteca, Vatican).

About 1482 Leonardo entered the service of the duke of Milan, Ludovico Sforza, having written the duke an astonishing letter in which he stated that he could build portable bridges; that he knew the techniques of constructing bombardments and of making cannons; that he could build ships as well as armored vehicles, catapults, and other war machines; and that he could execute sculpture in marble, bronze, and clay. He served as principal engineer in the duke's numerous military enterprises and was active also as an architect. In addition, he assisted the Italian mathematician Luca Pacioli in the celebrated work *Divina Proportione* (1509).

Evidence indicates that Leonardo had apprentices and pupils in Milan, for whom he probably wrote the various texts later compiled as *Treatise on Painting* (1651; translated 1956). The most important of his own paintings during the early Milan period was *The Virgin of the Rocks*, two versions of which exist (1483-1485, Louvre, Paris; 1490s to 1506-1508, National Gallery, London); he worked on the compositions for a long time, as was his custom, seemingly unwilling to finish what he had begun. From 1495 to 1497

Leonardo labored on his masterpiece, *The Last Supper*, a mural in the refectory of the Monastery of Santa Maria delle Grazie, Milan. Unfortunately, his experimental use of oil on dry plaster (on what was the thin outer wall of a space designed for serving food) was technically unsound, and by 1500 its deterioration had begun. Since 1726 attempts have been made to restore it. Several of these efforts involved repainting. From 1977 to 1999, a concerted restoration and conservation program made use of the latest technology to reverse some of the damage. Although much of the original surface is gone, the majesty of the composition and the penetrating characterization of the figures give a fleeting vision of its vanished splendor.

During his long stay in Milan, Leonardo also produced other paintings and drawings (most of which have been lost), theater designs, architectural drawings, and models for the dome of Milan Cathedral. His largest commission was for a colossal bronze monument to Francesco Sforza, father of Ludovico, in the courtyard of Castello Sforzesco. In December 1499, however, the Sforza family was driven from Milan by French forces; Leonardo left the statue unfinished (it was destroyed by French archers, who used the terra cotta model as a target) and he returned to Florence in 1500.

In 1502 Leonardo entered the service of Cesare Borgia, duke of Romagna and son and chief general of Pope Alexander VI. In his capacity as the duke's chief architect and engineer, Leonardo supervised work on the fortresses of the papal territories in central Italy. In 1503 he was a member of a commission of artists who were to decide on the proper location for the *David* (1501-1504, Accademia, Florence), the famous colossal marble statue by the Italian sculptor Michelangelo, and he also served as an engineer in the war against Pisa. Toward the end of the year Leonardo began to design a decoration for the great hall of the Palazzo Vecchio. The subject was the Battle of Anghiari, a Florentine victory in its war with Pisa. He made many drawings for the decoration and completed a full-size cartoon, or sketch, in 1505, but he never finished the wall painting. The cartoon itself was destroyed in the 17th century, and the composition survives only in copies, of which the most famous is the one by the Flemish painter Peter Paul Rubens (1615?, Louvre).

During this second Florentine period, Leonardo painted several portraits, but the only one that survives is the famous *Mona Lisa* (1503-1506, Louvre). One of the most celebrated portraits ever painted, it is also known as *La Gioconda*, after the presumed name of the woman's husband. Leonardo seems to have had a special affection for the picture, for he took it with him on all of his subsequent travels.

In 1506 Leonardo again went to Milan, at the summons of its French governor, Charles d'Amboise. The following year he was named court painter to King Louis XII of France, who was then residing in Milan. For the next six years Leonardo divided his time between Milan and Florence, where he often visited his half brothers and half sisters and looked after his inheritance. In Milan he continued his engineering projects and worked on an equestrian figure for a monument to Gian Giacomo Trivulzio, commander of the French forces in the city; although the project was not completed, drawings and studies have been preserved. From 1514 to 1516 Leonardo lived in Rome under the patronage of Pope Leo X. He was housed in the Palazzo Belvedere in the Vatican and seems to have been occupied principally with scientific experimentation. In 1516 he traveled to France to enter the service of King Francis I. He spent his last years at the Château de Cloux, near Amboise, where he died.

Although Leonardo produced a relatively small number of paintings, many of which remained unfinished, he was nevertheless an extraordinarily innovative and influential artist. During his early years, his style closely paralleled that of Verrocchio, but he gradually moved away from his teacher's stiff, tight, and somewhat rigid treatment of figures to develop a more evocative and atmospheric handling of composition. The early painting *The Adoration of the Magi* introduced a new approach to composition, in which the main figures are grouped in the foreground, while the background consists of distant views of imaginary ruins and battle scenes.

Leonardo's stylistic innovations are even more apparent in *The Last Supper*, in which he represented a traditional theme in an entirely new way. Instead of showing the 12 apostles as individual figures, he grouped them in dynamic compositional units of three, framing the figure of Christ, who is isolated in the center of the

picture. Seated before a pale distant landscape seen through a rectangular opening in the wall, Christ—who has just announced that one of those present will betray him—represents a calm nucleus while the others respond with animated gestures. In the monumentality of the scene and the weightiness of the figures, Leonardo reintroduced a style pioneered more than a generation earlier by Masaccio, the father of Florentine painting. A 22-year project to remove accumulated dust and grease as well as earlier repainting from the mural was completed in 1999.

The *Mona Lisa*, Leonardo's most famous work, is as well known for its mastery of technical innovations as for the mysteriousness of its legendary smiling subject. This work is a consummate example of two techniques—*sfumato* and *chiaroscuro*—of which Leonardo was one of the first great masters. *Sfumato* is characterized by subtle, almost infinitesimal transitions between color areas, creating a delicately atmospheric haze or smoky effect; it is especially evident in the delicate gauzy robes worn by the sitter and in her enigmatic smile. *Chiaroscuro* is the technique of modeling and defining forms through contrasts of light and shadow; the sensitive hands of the sitter are portrayed with a luminous modulation of light and shade, while color contrast is used only sparingly.

Leonardo was among the first to introduce atmospheric perspective into his landscape backgrounds, an especially notable characteristic of his paintings. The chief masters of the High Renaissance in Florence, including Raphael, Andrea del Sarto, and Fra Bartolommeo, all learned from Leonardo; he completely transformed the school of Milan; and at Parma, the artistic development of Correggio was given direction by Leonardo's work.

Leonardo's many extant drawings, which reveal his brilliant draftsmanship and his mastery of the anatomy of humans, animals, and plant life, may be found in the principal European collections. The largest group is at Windsor Castle in England. Probably his most famous drawing is the magnificent self-portrait in old age (1510?-1513?, Biblioteca Reale, Turin, Italy).

Because none of Leonardo's sculptural projects was brought to completion, his approach to three-dimensional art can only be judged

from his drawings. The same strictures apply to his architecture: None of his building projects was actually carried out as he devised them. In his architectural drawings, however, he demonstrates mastery in the use of massive forms, a clarity of expression, and especially a deep understanding of ancient Roman sources.

As a scientist Leonardo towered above all his contemporaries. His scientific theories, like his artistic innovations, were based on careful observation and precise documentation. He understood, better than anyone of his century or the next, the importance of precise scientific observation. Unfortunately, just as he frequently failed to bring to conclusion artistic projects, he never completed his planned treatises on a variety of scientific subjects. His theories are contained in numerous notebooks, most of which were written in mirror script. Because they were not easily decipherable, Leonardo's findings were not disseminated in his own lifetime; had they been published, they would have revolutionized the science of the 16th century. Leonardo actually anticipated many discoveries of modern times. In anatomy he studied the circulation of the blood and the action of the eye. He made discoveries in meteorology and geology, learned the effect of the moon on the tides, foreshadowed modern conceptions of continent formation, and surmised the nature of fossil shells. He was among the originators of the science of hydraulics and probably devised the hydrometer; his scheme for the canalization of rivers still has practical value. He invented a large number of ingenious machines, many potentially useful, among them an underwater diving suit. His flying devices, although not practicable, embodied sound principles of aerodynamics.

*(from Microsoft ® Encarta ® 2006. © 1993-2005
Microsoft Corporation.)*

Текст 2

EXTERNAL AFFAIRS AND DEFENCE OF GREAT BRITAIN

Overseas Relations

Britain has diplomatic relations with 166 states, retains responsibility for 14 dependent territories, provides development assistance to over 120 countries, and is a member of some 120 international organizations. Britain is one of the five permanent members of the UN Security Council.

The European Community

Britain is a committed member of the European Community, an association of 12 democratic states. The Community defines its aims as the harmonious development of economic activities; a continuous, balanced economic expansion; and an accelerated rise in standards of living. These objectives should be met by the creation of a common internal market, the gradual approximation of member states' economic policies, and a framework of common law.

The Community has abolished internal tariffs, established a common customs tariff and set a goal of the creation, by the end of 1992, of an internal market in which free movement of goods, services, persons and capital is ensured in accordance with the Treaty of Rome.

Britain regards completion of the internal market as essential if Europe is to improve its competitiveness in world markets. By mid-1990 Britain had implemented more internal market measures than any other Community member.

The Community now accounts for a fifth of world trade. Half Britain's trade is with its 11 Community partners.

The Commonwealth

The Commonwealth is a voluntary association of 50 independent states with a combined population of 1,300 million (nearly a quarter of the world total). It originates in the progressive, largely peaceful, dismantling of the British Empire since 1945. Members share a language and are a cross-section of countries at all stages of social and economic development. The Queen is recognized as head of the Commonwealth, and is head of State in 17 member countries.

Aid and Development

Britain's aid programme aims to promote sustainable economic and social progress, and the alleviation of poverty, in developing countries. Its budget in 1989 was about £1,790 million.

Over 80 per cent of gross bilateral aid went to the poorest countries. Some 75 per cent went to commonwealth countries. Almost £65 million was spent on disaster relief, help for refugees, and emergency food aid.

Multilateral agencies, including the World Bank and the United Nations, are major channels for British aid (21 per cent in 1989). European Community programmes account for a further 17 per cent.

Defence

Britain's defence policy is based on its membership of NATO, which is committed to defend the territories of all member states. Britain spent 4 per cent of gross domestic product on defence in 1989. Britain gives military aid and training to friendly countries, and has permanent garrisons in some of its dependent territories. It also provides the largest contingent of the UN peace-keeping force in Cyprus.

(from 'Britain in Brief', prepared for the Foreign and Commonwealth Office by Reference Services, Central Office of Information, January 1991)

Текст 3

Ecosystem

by Joel P. Clement

Ecosystem, organisms living in a particular environment, such as a forest or a coral reef, and the physical parts of the environment that affect them. The term *ecosystem* was coined in 1935 by the British ecologist Sir Arthur George Tansley, who described natural systems in "constant interchange" among their living and nonliving parts.

The ecosystem concept fits into an ordered view of nature that was developed by scientists to simplify the study of the relationships between organisms and their physical environment, a field known as ecology. At the top of the hierarchy is the planet's entire living environment, known as the biosphere. Within this biosphere are several large categories of living communities known as biomes that are usually characterized by their dominant vegetation, such as grasslands, tropical forests, or deserts. The biomes are in turn made

up of ecosystems. The living, or biotic, parts of an ecosystem, such as the plants, animals, and bacteria found in soil, are known as a community. The physical surroundings, or abiotic components, such as the minerals found in the soil, are known as the environment or habitat.

Any given place may have several different ecosystems that vary in size and complexity. A tropical island, for example, may have a rain forest ecosystem that covers hundreds of square miles, a mangrove swamp ecosystem along the coast, and an underwater coral reef ecosystem. No matter how the size or complexity of an ecosystem is characterized, all ecosystems exhibit a constant exchange of matter and energy between the biotic and abiotic community. Ecosystem components are so interconnected that a change in any one component of an ecosystem will cause subsequent changes throughout the system.

The living portion of an ecosystem is best described in terms of feeding levels known as trophic levels. Green plants make up the first trophic level and are known as primary producers. Plants are able to convert energy from the sun into food in a process known as photosynthesis. In the second trophic level, the primary consumers—known as herbivores—are animals and insects that obtain their energy solely by eating the green plants. The third trophic level is composed of the secondary consumers, flesh-eating or carnivorous animals that feed on herbivores. At the fourth level are the tertiary consumers, carnivores that feed on other carnivores. Finally, the fifth trophic level consists of the decomposers, organisms such as fungi and bacteria that break down dead or dying matter into nutrients that can be used again.

Some or all of these trophic levels combine to form what is known as a food web, the ecosystem's mechanism for circulating and recycling energy and materials. For example, in an aquatic ecosystem algae and other aquatic plants use sunlight to produce energy in the form of carbohydrates. Primary consumers such as insects and small fish may feed on some of this plant matter, and are in turn eaten by secondary consumers, such as salmon. A brown bear may play the role of the tertiary consumer by catching and eating salmon. Bacteria and fungi may then feed upon and decompose the

salmon carcass left behind by the bear, enabling the valuable nonliving components of the ecosystem, such as chemical nutrients, to leach back into the soil and water, where they can be absorbed by the roots of plants. In this way nutrients and the energy that green plants derive from sunlight are efficiently transferred and recycled throughout the ecosystem.

In addition to the exchange of energy, ecosystems are characterized by several other cycles. Elements such as carbon and nitrogen travel throughout the biotic and abiotic components of an ecosystem in processes known as nutrient cycles. For example, nitrogen traveling in the air may be snatched by a tree-dwelling, or epiphytic, lichen that converts it to a form useful to plants. When rain drips through the lichen and falls to the ground, or the lichen itself falls to the forest floor, the nitrogen from the raindrops or the lichen is leached into the soil to be used by plants and trees. Another process important to ecosystems is the water cycle, the movement of water from ocean to atmosphere to land and eventually back to the ocean. An ecosystem such as a forest or wetland plays a significant role in this cycle by storing, releasing, or filtering the water as it passes through the system.

Every ecosystem is also characterized by a disturbance cycle, a regular cycle of events such as fires, storms, floods, and landslides that keeps the ecosystem in a constant state of change and adaptation. Some species even depend on the disturbance cycle for survival or reproduction. For example, longleaf pine forests depend on frequent low-intensity fires for reproduction. The cones of the trees, which contain the reproductive structures, are sealed shut with a resin that melts away to release the seeds only under high heat.

Humans benefit from these smooth-functioning ecosystems in many ways. Healthy forests, streams, and wetlands contribute to clean air and clean water by trapping fast-moving air and water, enabling impurities to settle out or be converted to harmless compounds by plants or soil. The diversity of organisms, or biodiversity, in an ecosystem provides essential foods, medicines, and other materials. But as human populations increase and their encroachment on natural habitats expands, humans are having detrimental effects on the very ecosystems on which they depend.

The survival of natural ecosystems around the world is threatened by many human activities: bulldozing wetlands and clear-cutting forests—the systematic cutting of all trees in a specific area—to make room for new housing and agricultural land; damming rivers to harness the energy for electricity and water for irrigation; and polluting the air, soil, and water.

Many organizations and government agencies have adopted a new approach to managing natural resources—naturally occurring materials that have economic or cultural value, such as commercial fisheries, timber, and water—in order to prevent their catastrophic depletion. This strategy, known as ecosystem management, treats resources as interdependent ecosystems rather than simply commodities to be extracted. Using advances in the study of ecology to protect the biodiversity of an ecosystem, ecosystem management encourages practices that enable humans to obtain necessary resources using methods that protect the whole ecosystem. Because regional economic prosperity may be linked to ecosystem health, the needs of the human community are also considered.

Ecosystem management often requires special measures to protect threatened or endangered species that play key roles in the ecosystem. In the commercial shrimp trawling industry, for example, ecosystem management techniques protect loggerhead sea turtles. In the last thirty years, populations of loggerhead turtles on the southeastern coasts of the United States have been declining at alarming rates due to beach development and the ensuing erosion, bright lights, and traffic, which make it nearly impossible for female turtles to build nests on beaches. At sea, loggerheads are threatened by oil spills and plastic debris, offshore dredging, injury from boat propellers, and getting caught in fishing nets and equipment. In 1970 the species was listed as threatened under the Endangered Species Act.

When scientists learned that commercial shrimp trawling nets were trapping and killing between 5000 and 50,000 loggerhead sea turtles a year, they developed a large metal grid called a Turtle Excluder Device (TED) that fits into the trawl net, preventing 97 percent of trawl-related loggerhead turtle deaths while only minimally reducing the commercial shrimp harvest. In 1992 the

National Marine Fisheries Service (NMFS) implemented regulations requiring commercial shrimp trawlers to use TEDs, effectively balancing the commercial demand for shrimp with the health and vitality of the loggerhead sea turtle population.

*(from Microsoft ® Encarta ® 2006. © 1993-2005
Microsoft Corporation.)*

Текст 4

DEPARTMENTS OF FOREIGN AFFAIRS

Government agencies that deal with foreign affairs are usually called the ministry or department of foreign or external affairs. In the U.S., foreign affairs is handled by the Department of State. Such a department is headed by the foreign secretary (or, in the U.S., by the secretary of state). In democracies, the foreign secretary is always a political appointee who is selected by the nation's leader. Drawing on the expertise within the department and its establishments abroad, the secretary advises the head of state on matters of foreign policy, helps formulate and coordinate policy, and administers the agency over which he or she presides. At times, the foreign secretary is also directly involved in negotiations with other nations. A small number of politically appointed undersecretaries and assistant secretaries aid in running the department.

Departments of foreign affairs usually are divided into geographic and functional divisions. The former consists of bureaus for major geographic areas that are then broken down into smaller divisions and, ultimately, into "country desks." Desk officers are career diplomats who specialize in various aspects of the country to which they are assigned. Instructions to and reports from embassies abroad are handled first by the country desks. The functional division deals with problems or issues that do not appropriately fall under the domain of any one country: trade, international organization, human rights, intelligence, public information, international law, and passports and visas. Coordination of policy between geographic and functional divisions is a continually perplexing problem.

Departments of foreign affairs also have an administrative section that is in charge of running the agency. This section deals

with internal matters such as budget allocations, personnel recruitment and management, training, and logistics.

In an age of interdependence and total diplomacy, foreign affairs departments must coordinate their activities with the foreign activities of other government agencies. Treasury departments, for example, are increasingly involved in negotiations over trade and money. Agricultural departments are concerned with foreign trade and world food problems. Defense establishments are involved in supporting foreign governments abroad and training their armed forces. Intelligence agencies provide heads of state with alternate sources of information about other countries. In some cases, a foreign minister has trouble merely keeping informed of all the activities the nation is engaged in abroad.

*(from Microsoft ® Encarta ® 2006. © 1993-2005
Microsoft Corporation.)*

Текст 5

POLITICAL SCIENCE

Political Science, the systematic study of and reflection upon politics. Politics usually describes the processes by which people and institutions exercise and resist power. Political processes are used to formulate policies, influence individuals and institutions, and organize societies.

Many political scientists study how governments use politics. But political scientists also study politics in other contexts, such as how politics affects the economy, how ordinary people think and act in relation to politics, and how politics influences organizations outside of government. The emphasis upon government and power distinguishes political science from other social sciences, although political scientists share an interest with economists in studying relations between the government and economy, and with sociologists in considering relations between social structures in general and political structures in particular. Political scientists attempt to explain and understand recurrent patterns in politics rather than specific political events.

Political science is important because politics is important. During the 20th century, tens of millions of people were murdered by regimes devoted to particular political ideologies. All peoples' lives are affected in many ways by what governments do or choose not to do, and by the power structures that exist in society.

The specific ideas of political scientists are only occasionally implemented by policy makers. Political scientists usually influence the world in more indirect ways: by educating citizens and political leaders, by contributing to debates on political issues, and by encouraging different ways of looking at the world. The study of political science is motivated by the need to understand the sources and consequences of political stability and revolution, of repression and liberty, of equality and inequality, of war and peace, of democracy and dictatorship. The study of political science suggests that the world of politics is complex and cannot be reorganized by simple ideological schemes without unintended consequences.

Most professional political scientists work in colleges and universities where they teach, conduct research, and write articles and books related to their specific research interests. Political scientists also work in policy-related think tanks, privately funded organizations that conduct and publicize research on public policy issues. Examples of such organizations include The Brookings Institution and the American Enterprise Institute. Political parties and survey-research organizations frequently employ political scientists to design and interpret opinion surveys. Businesses employ political scientists to provide information on the political contexts in which corporations operate. Governments employ political scientists as assistants to legislators, as staff members of administrative departments such as the United States Department of State, and in international organizations such as the United Nations (UN) and the European Union (EU). Some political scientists become politicians or journalists. One political scientist, Woodrow Wilson, became president of the United States.

*(from Microsoft ® Encarta ® 2006. © 1993-2005
Microsoft Corporation.)*

Текст 6
Virus (computer)

Virus (computer), self-duplicating computer program that interferes with a computer's hardware or operating system (the basic software that runs the computer). Viruses are designed to duplicate or replicate themselves and to avoid detection. Like any other computer program, a virus must be executed for it to function—that is, it must be located in the computer's memory, and the computer must then follow the virus's instructions. These instructions are called the payload of the virus. The payload may disrupt or change data files, display an irrelevant or unwanted message, or cause the operating system to malfunction.

Computer viruses activate when the instructions—or executable code—that run programs are opened. Once a virus is active, it may replicate by various means and tries to infect the computer's files or the operating system. For example, it may copy parts of itself to floppy disks, to the computer's hard drive, into legitimate computer programs, or it may attach itself to e-mail messages and spread across computer networks by infecting other shared drives. Infection is much more frequent in PCs than in professional mainframe systems because programs on PCs are exchanged primarily by means of floppy disks, e-mail, or over unregulated computer networks.

Viruses operate, replicate, and deliver their payloads only when they are run. Therefore, if a computer is simply attached to an infected computer network or downloading an infected program, it will not necessarily become infected. Typically a computer user is not likely to knowingly run potentially harmful computer code. However, viruses often trick the computer's operating system or the computer user into running the viral program.

Some viruses have the ability to attach themselves to otherwise legitimate programs. This attachment may occur when the legitimate program is created, opened, or modified. When that program is run, so is the virus. Viruses can also reside on portions of the hard disk or floppy disk that load and run the operating system when the computer is started, and such viruses thereby are run

automatically. In computer networks, some viruses hide in the software that allows the user to *log on* (gain access to) the system.

With the widespread use of e-mail and the Internet, viruses can spread quickly. Viruses attached to e-mail messages can infect an entire local network in minutes.

There are five categories of viruses: parasitic or file viruses, bootstrap sector, multi-partite, macro, and script viruses.

Parasitic or file viruses infect executable files or programs in the computer. These files are often identified by the extension `.exe` in the name of the computer file. File viruses leave the contents of the host program unchanged but attach to the host in such a way that the virus code is run first. These viruses can be either direct-action or resident. A direct-action virus selects one or more programs to infect each time it is executed. A resident virus hides in the computer's memory and infects a particular program when that program is executed.

Bootstrap-sector viruses reside on the first portion of the hard disk or floppy disk, known as the boot sector. These viruses replace either the programs that store information about the disk's contents or the programs that start the computer. Typically, these viruses spread by means of the physical exchange of floppy disks.

Multi-partite viruses combine the abilities of the parasitic and the bootstrap-sector viruses, and so are able to infect either files or boot sectors. These types of viruses can spread if a computer user boots from an infected diskette or accesses infected files.

Other viruses infect programs that contain powerful *macro languages* (programming languages that let the user create new features and utilities). These viruses, called macro viruses, are written in macro languages and automatically execute when the legitimate program is opened.

Script viruses are written in script programming languages, such as VBScript (Visual Basic Script) and JavaScript. These script languages can be seen as a special kind of macro language and are even more powerful because most are closely related to the operating system environment. The "ILOVEYOU" virus, which appeared in 2000 and infected an estimated 1 in 5 personal computers, is a famous example of a script virus.

Computer users can prepare for a viral infection by creating backups of legitimate original software and data files regularly so that the computer system can be restored if necessary. Viral infection can be prevented by obtaining software from legitimate sources or by using a quarantined computer to test new software—that is, a computer not connected to any network. However, the best prevention may be the installation of current and well-designed antiviral software. Such software can prevent a viral infection and thereby help stop its spread.

Several types of antiviral software can be used to detect the presence of a virus. Scanning software can recognize the characteristics of a virus's computer code and look for these characteristics in the computer's files. Because new viruses must be analyzed as they appear, scanning software must be updated periodically to be effective. Other scanners search for common features of viral programs and are usually less reliable. Most antiviral software uses both on-demand and on-access scanners. On-demand scanners are launched only when the user activates them. On-access scanners, on the other hand, are constantly monitoring the computer for viruses but are always in the background and are not visible to the user. The on-access scanners are seen as the proactive part of an antivirus package and the on-demand scanners are seen as reactive. On-demand scanners usually detect a virus only after the infection has occurred and that is why they are considered reactive.

Antivirus software is usually sold as packages containing many different software programs that are independent of one another and perform different functions. When installed or packaged together, antiviral packages provide complete protection against viruses. Within most antiviral packages, several methods are used to detect viruses. Checksumming, for example, uses mathematical calculations to compare the state of executable programs before and after they are run. If the checksum has not changed, then the system is uninfected. Checksumming software can detect an infection only after it has occurred, however. As this technology is dated and some viruses can evade it, checksumming is rarely used today.

Most antivirus packages also use *heuristics* (problem-solving by trial and error) to detect new viruses. This technology observes a

program's behavior and evaluates how closely it resembles a virus. It relies on experience with previous viruses to predict the likelihood that a suspicious file is an as-yet unidentified or unclassified new virus.

Other types of antiviral software include monitoring software and integrity-shell software. Monitoring software is different from scanning software. It detects illegal or potentially damaging viral activities such as overwriting computer files or reformatting the computer's hard drive. Integrity-shell software establishes layers through which any command to run a program must pass. Checksumming is performed automatically within the integrity shell, and infected programs, if detected, are not allowed to run.

Once a viral infection has been detected, it can be contained by immediately isolating computers on networks, halting the exchange of files, and using only write-protected disks. In order for a computer system to recover from a viral infection, the virus must first be eliminated. Some antivirus software attempts to remove detected viruses, but sometimes with unsatisfactory results. More reliable results are obtained by turning off the infected computer; restarting it from a write-protected floppy disk; deleting infected files and replacing them with legitimate files from backup disks; and erasing any viruses on the boot sector.

The authors of viruses have several strategies to circumvent antivirus software and to propagate their creations more effectively. So-called polymorphic viruses make variations in the copies of themselves to elude detection by scanning software. A stealth virus hides from the operating system when the system checks the location where the virus resides, by forging results that would be expected from an uninfected system. A so-called fast-infector virus infects not only programs that are executed but also those that are merely accessed. As a result, running antiviral scanning software on a computer infected by such a virus can infect every program on the computer. A so-called slow-infector virus infects files only when the files are modified, so that it appears to checksumming software that the modification was legitimate. A so-called sparse-infector virus infects only on certain occasions—for example, it may infect every

tenth program executed. This strategy makes it more difficult to detect the virus.

By using combinations of several virus-writing methods, virus authors can create more complex new viruses. Many virus authors also tend to use new technologies when they appear. The antivirus industry must move rapidly to change their antiviral software and eliminate the outbreak of such new viruses.

There are other harmful computer programs that can be part of a virus but are not considered viruses because they do not have the ability to replicate. These programs fall into three categories: Trojan horses, logic bombs, and deliberately harmful or malicious software programs that run within Web browsers, an application program such as Internet Explorer and Netscape that displays Web sites.

A Trojan horse is a program that pretends to be something else. A Trojan horse may appear to be something interesting and harmless, such as a game, but when it runs it may have harmful effects. The term comes from the classic Greek story of the Trojan horse found in Homer's *Iliad*.

A logic bomb infects a computer's memory, but unlike a virus, it does not replicate itself. A logic bomb delivers its instructions when it is triggered by a specific condition, such as when a particular date or time is reached or when a combination of letters is typed on a keyboard. A logic bomb has the ability to erase a hard drive or delete certain files.

Malicious software programs that run within a Web browser often appear in Java applets and ActiveX controls. Although these applets and controls improve the usefulness of Web sites, they also increase a vandal's ability to interfere with unprotected systems. Because those controls and applets require that certain components be downloaded to a user's personal computer (PC), activating an applet or control might actually download malicious code.

In 1949 Hungarian American mathematician John von Neumann, at the Institute for Advanced Study in Princeton, New Jersey, proposed that it was theoretically possible for a computer program to replicate. This theory was tested in the 1950s at Bell Laboratories when a game called Core Wars was developed, in

which players created tiny computer programs that attacked, erased, and tried to propagate on an opponent's system.

In 1983 American electrical engineer Fred Cohen, at the time a graduate student, coined the term *virus* to describe a self-replicating computer program. In 1985 the first Trojan horses appeared, posing as a graphics-enhancing program called EGABTR and as a game called NUKE-LA. A host of increasingly complex viruses followed.

The so-called Brain virus appeared in 1986 and spread worldwide by 1987. In 1988 two new viruses appeared: Stone, the first bootstrap-sector virus, and the Internet worm, which crossed the United States overnight via computer network. A computer worm is a subset of a virus. However, instead of infecting files or operating systems, worms replicate from computer to computer by spreading entire copies of itself. The Dark Avenger virus, the first fast infector, appeared in 1989, followed by the first polymorphic virus in 1990.

Computer viruses grew more sophisticated in the 1990s. In 1995 the first macro language virus, WinWord Concept, was created. In 1999 the Melissa macro virus, spread by e-mail, disabled e-mail servers around the world for several hours, and in some cases several days. Regarded by some as the most prolific virus ever, Melissa cost corporations millions of dollars due to computer downtime and lost productivity.

The VBS_LOVELETTER script virus, also known as the Love Bug and the ILOVEYOU virus, unseated Melissa as the world's most prevalent and costly virus when it struck in May 2000. By the time the outbreak was finally brought under control, losses were estimated at US\$10 billion, and the Love Bug is said to have infected 1 in every 5 PCs worldwide.

(from Microsoft ® Encarta ® 2006. © 1993-2005 Microsoft Corporation.)

Текст 7

History of education.

Before the invention of reading and writing, people lived in an environment in which they struggled to survive against natural forces, animals, and other humans. To survive, preliterate people developed skills that grew into cultural and educational patterns. The earliest educational processes involved sharing information about

gathering food and providing shelter; making weapons and other tools; learning language; and acquiring the values, behavior, and religious rites or practices of a given culture.

Since they lived before the invention of writing, preliterate people used an oral tradition, or story telling, to pass on their culture and history from one generation to the next. By using language, people learned to create and use symbols, words, or signs to express their ideas. When these symbols grew into pictographs and letters, human beings created a written language and made the great cultural leap to literacy.

Ancient Greece was divided into small and often competing city-states, or poleis, such as Athens, Sparta, and Thebes. Athens emphasized a humane and democratic society and education, but only about one-third of the people in Athens were free citizens. Slaves and residents from other countries or city-states made up the rest of the population. Only the sons of free citizens attended school. The Athenians believed a free man should have a liberal education in order to perform his civic duties and for his own personal development. The education of women depended upon the customs of the particular Greek city-state. In Athens, where women had no legal or economic rights, most women did not attend school. Some girls, however, were educated at home by tutors. Slaves and other noncitizens had either no formal education or very little. Sparta, the chief political enemy of Athens, was a dictatorship that used education for military training and drill. In contrast to Athens, Spartan girls received more schooling but it was almost exclusively athletic training to prepare them to be healthy mothers of future Spartan soldiers.

In the 400s B.C., the Sophists, a group of wandering teachers, began to teach in Athens. The Sophists claimed that they could teach any subject or skill to anyone who wished to learn it. They specialized in teaching grammar, logic, and rhetoric, subjects that eventually formed the core of the liberal arts. The Sophists were more interested in preparing their students to argue persuasively and win arguments than in teaching principles of truth and morality.

Unlike the Sophists, the Greek philosopher Socrates sought to discover and teach universal principles of truth, beauty, and

goodness. His educational method consisted of asking probing questions that forced his students to think deeply about the meaning of life, truth, and justice.

In 387 B.C. Plato, who had studied under Socrates, established a school in Athens called the Academy. Plato believed in an unchanging world of perfect ideas or universal concepts.

Plato described his educational ideal in the *Republic*, one of the most notable works of Western philosophy. Plato's *Republic* describes a model society, or republic, ruled by highly intelligent philosopher-kings. Warriors make up the republic's second class of people. The lowest class, the workers, provide food and the other products for all the people of the republic. In Plato's ideal educational system, each class would receive a different kind of instruction to prepare for their various roles in society.

In 335 B.C. Plato's student, Aristotle, founded his own school in Athens called the Lyceum. Believing that human beings are essentially rational, Aristotle thought people could discover natural laws that governed the universe and then follow these laws in their lives.

In the 4th century B.C. Greek orator Isocrates developed a method of education designed to prepare students to be competent orators who could serve as government officials. Isocrates's students studied rhetoric, politics, ethics, and history. They examined model orations and practiced public speaking. Isocrates's methods of education directly influenced such Roman educational theorists as Cicero and Quintilian.

Education in ancient Rome.

While the Greeks were developing their civilization in the areas surrounding the eastern Mediterranean Sea, the Romans were gaining control of the Italian peninsula and areas of the western Mediterranean. The Greeks' education focused on the study of philosophy. The Romans, on the other hand, were preoccupied with war, conquest, politics, and civil administration. As in Greece, only a minority of Romans attended school. Schooling was for those who had the money to pay tuition and the time to attend classes. While girls from wealthy families occasionally learned to read and write at home, boys attended a primary school. In secondary schools boys

studied Latin and Greek grammar taught by Greek slaves, called pedagogues.

After primary and secondary school, wealthy young men often attended schools of rhetoric or oratory that prepared them to be leaders in government and administration. Cicero, a 1st century BC Roman senator, combined Greek and Roman ideas on how to educate orators in his book *De Oratore*. Like Isocrates, Cicero believed orators should be educated in liberal arts subjects such as grammar, rhetoric, logic, mathematics, and astronomy. He also asserted that they should study ethics, military science, natural science, geography, history, and law.

Quintilian, an influential Roman educator who lived in the 1st century AD, wrote that education should be based on the stages of individual development from childhood to adulthood. Quintilian devised specific lessons for each stage. He also advised teachers to make their lessons suited to the student's readiness and ability to learn new material. He urged teachers to motivate students by making learning interesting and attractive.

Medieval education.

During the Middle Ages, or the medieval period, which lasted roughly from the 5th to the 15th century, Western society and education were heavily shaped by Christianity, particularly the Roman Catholic Church. The Church operated parish, chapel, and monastery schools at the elementary level. Schools in monasteries and cathedrals offered secondary education. Much of the teaching in these schools was directed at learning Latin, the old Roman language used by the church in its ceremonies and teachings. The church provided some limited opportunities for the education of women in religious communities or convents. Convents had libraries and schools to help prepare nuns to follow the religious rules of their communities. Merchant and craft guilds also maintained some schools that provided basic education and training in specific crafts. Knights received training in military tactics and the code of chivalry.

As in the Greek and Roman eras, only a minority of people went to school during the medieval period. Schools were attended primarily by persons planning to enter religious life such as priests, monks, or nuns. The vast majority of people were serfs who served

as agricultural workers on the estates of feudal lords. The serfs, who did not attend school, were generally illiterate (see Serfdom).

In the 10th and early 11th centuries, Arabic learning had a pronounced influence on Western education. From contact with Arab scholars in North Africa and Spain, Western educators learned new ways of thinking about mathematics, natural science, medicine, and philosophy. The Arabic number system was especially important, and became the foundation of Western arithmetic. Arab scholars also preserved and translated into Arabic the works of such influential Greek scholars as Aristotle, Euclid, Galen, and Ptolemy.

In the 11th century medieval scholars developed Scholasticism, a philosophical and educational movement that used both human reason and revelations from the Bible. Upon encountering the works of Aristotle and other Greek philosophers from Arab scholars, the Scholastics attempted to reconcile Christian theology with Greek philosophy. Scholasticism reached its high point in the *Summa Theologiae* of Saint Thomas Aquinas, a 13th century Dominican theologian who taught at the University of Paris. Aquinas reconciled the authority of religious faith, represented by the Scriptures, with Greek reason, represented by Aristotle. Aquinas described the teacher's vocation as one that combines faith, love, and learning.

The work of Aquinas and other Scholastics took place in the medieval institutions of higher education, the universities. The famous European universities of Paris, Salerno, Bologna, Oxford, Cambridge, and Padua grew out of the Scholastics-led intellectual revival of the 12th and 13th centuries. The name *university* comes from the Latin word *universitas*, or associations, in reference to the associations that students and teachers organized to discuss academic issues. Medieval universities offered degrees in the liberal arts and in professional studies such as theology, law, and medicine.

Education during the Renaissance.

The Renaissance, or rebirth of learning, began in Europe in the 14th century and reached its height in the 15th century. Scholars became more interested in the humanist features – that is, the secular or worldly rather than the religious aspects – of the Greek and Latin

classics. Humanist educators found their models of literary style in the classics. The Renaissance was a particularly powerful force in Italy, most notably in art, literature, and architecture. In literature, the works of such Italian writers as Dante Aleghieri, Petrarch, and Giovanni Boccaccio became especially important.

Humanist educators designed teaching methods to prepare well-rounded, liberally educated persons. Dutch humanist Desiderius Erasmus was particularly influential. Erasmus believed that understanding and conversing about the meaning of literature was more important than memorizing it, as had been required at many of the medieval religious schools. He advised teachers to study such fields as archaeology, astronomy, mythology, history, and Scripture.

The invention of the printing press in the mid-15th century made books more widely available and increased literacy rates (see Printing). But school attendance did not increase greatly during the Renaissance. Elementary schools educated middle-class children while lower-class children received little, if any, formal schooling. Children of the nobility and upper classes attended humanist secondary schools.

Educational opportunities for women improved slightly during the Renaissance, especially for the upper classes. Some girls from wealthy families attended schools of the royal court or received private lessons at home. The curriculum studied by young women was still based on the belief that only certain subjects, such as art, music, needlework, dancing, and poetry, were suited for females. For working-class girls, especially rural peasants, education was still limited to training in household duties such as cooking and sewing.

Educational theory in the 17th century.

Educators of the 17th century developed new ways of thinking about education. Czech education reformer Jan Komensky, known as Comenius, was particularly influential. A bishop of the Moravian Church, Comenius escaped religious persecution by taking refuge in Poland, Hungary, Sweden, and The Netherlands. He created a new educational philosophy called Pansophism, or universal knowledge, designed to bring about worldwide understanding and peace. Comenius advised teachers to use children's senses rather than memorization in instruction. To make learning interesting for

children, he wrote *The Gate of Tongues Unlocked* (1631), a book for teaching Latin in the student's own language. He also wrote *Orbis Sensualium Pictus* (1658; *The Visible World in Pictures*, 1659) consisting of illustrations that labeled objects in both their Latin and vernacular names. It was one of the first illustrated books written especially for children.

The work of English philosopher John Locke influenced education in Britain and North America. Locke examined how people acquire ideas in *An Essay Concerning Human Understanding* (1690). He asserted that at birth the human mind is a blank slate, or *tabula rasa*, and empty of ideas. We acquire knowledge, he argued, from the information about the objects in the world that our senses bring to us. We begin with simple ideas and then combine them into more complex ones.

Locke believed that individuals acquire knowledge most easily when they first consider simple ideas and then gradually combine them into more complex ones. In *Some Thoughts Concerning Education* (1697), Locke recommended practical learning to prepare people to manage their social, economic, and political affairs efficiently. He believed that a sound education began in early childhood and insisted that the teaching of reading, writing, and arithmetic be gradual and cumulative. Locke's curriculum included conversational learning of foreign languages, especially French, mathematics, history, physical education, and games.

Education during the Enlightenment.

The Age of Enlightenment in the 18th century produced important changes in education and educational theory. During the Enlightenment, also called the Age of Reason, educators believed people could improve their lives and society by using their reason, their powers of critical thinking. The Enlightenment's ideas had a significant impact on the American Revolution (1775-1783) and early educational policy in the United States. In particular, American philosopher and scientist Benjamin Franklin emphasized the value of utilitarian and scientific education in American schools. Thomas Jefferson, the third president of the United States, stressed the importance of civic education to the citizens of a democratic nation. The Enlightenment principles that considered education as an

instrument of social reform and improvement remain fundamental characteristics of American education policy.

Education in the 19th century.

The foundations of modern education were established in the 19th century. Swiss educator Johann Heinrich Pestalozzi, inspired by the work of French philosopher Jean Jacques Rousseau, developed an educational method based on the natural world and the senses. Pestalozzi established schools in Switzerland and Germany to educate children and train teachers. He affirmed that schools should resemble secure and loving homes.

Like Locke and Rousseau, Pestalozzi believed that thought began with sensation and that teaching should use the senses. Holding that children should study the objects in their natural environment, Pestalozzi developed a so-called “object lesson” that involved exercises in learning form, number, and language. Pupils determined and traced an object’s form, counted objects, and named them. Students progressed from these lessons to exercises in drawing, writing, adding, subtracting, multiplying, dividing, and reading.

Pestalozzi employed the following principles in teaching: (1) begin with the concrete object before introducing abstract concepts; (2) begin with the immediate environment before dealing with what is distant and remote; (3) begin with easy exercises before introducing complex ones; and (4) always proceed gradually, cumulatively, and slowly. American educator Henry Barnard, the first U.S. Commissioner of Education, introduced Pestalozzi’s ideas to the United States in the late 19th century. Barnard also worked for the establishment of free public high schools for students of all classes of American society.

German philosopher Johann Herbart emphasized moral education and designed a highly structured teaching technique.

Herbart’s followers designed a five-step teaching method: (1) prepare the pupils to be ready for the new lesson, (2) present the new lesson, (3) associate the new lesson with ideas studied earlier, (4) use examples to illustrate the lesson’s major points, and (5) test pupils to ensure they had learned the new lesson.

National systems of education.

In the 19th century, governments in the United Kingdom, Germany, France, Italy, and other European countries organized national systems of public education. The United States, Canada, Argentina, Uruguay, and other countries in North and South America also established national education systems based largely on European models.

Education in the 20th century.

At the beginning of the 20th century, the writings of Swedish feminist and educator Ellen Key influenced education around the world. Key's book *The Century of the Child*, 1909 was translated into many languages and inspired so-called progressive educators in various countries. Progressive education was a system of teaching that emphasized the needs and potentials of the child, rather than the needs of society or the principles of religion. Among the influential progressive educators were Hermann Lietz and Georg Michael Kerschensteiner of Germany, Bertrand Russell of England, and Maria Montessori of Italy.

Montessori.

Montessori's methods of early childhood education have become internationally popular. Trained in medicine, Montessori worked with developmentally disabled children early in her career. The results of her work were so effective that she believed her teaching methods could be used to educate all children. In 1907 Montessori established a children's school, the *Casa dei Bambini* (Children's House), for poor children from the San Lorenzo district of Rome. Here she developed a specially prepared environment that featured materials and activities based on her observations of children. She found that children enjoy mastering specific skills, prefer work to play, and can sustain concentration. She also believed that children have a power to learn independently if provided a properly stimulating environment.

Montessori's curriculum emphasized three major classes of activity: (1) practical, (2) sensory, and (3) formal skills and studies. It introduced children to such practical activities as setting the table, serving a meal, washing dishes, tying and buttoning clothing, and practicing basic social manners. Repetitive exercises developed sensory and muscular coordination. Formal skills and subjects

included reading, writing, and arithmetic. Montessori designed special teaching materials to develop these skills, including laces, buttons, weights, and materials identifiable by their sound or smell. Instructors provided the materials for the children and demonstrated the lessons but allowed each child to independently learn the particular skill or behavior.

In 1913 Montessori lectured in the United States on her educational method. American educators established many Montessori schools after these lectures, but they declined in popularity in the 1930s as American educators stressed greater authority and control in the classroom. A revival of Montessori education in the United States began in the 1950s, coinciding with a growing emphasis on early childhood education.

Political influences.

Political leadership has affected the education systems of many countries in the 20th century. In the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) under Communism and in Germany under the leadership of National Socialism, totalitarian systems of government imposed strict guidelines on the organization of national education systems. Many other countries during the 20th century – including the United States – have sought to balance control of their education systems between the federal government and local governments or private organizations. Most countries in the 20th century have also taken steps to increase access to education.

In the Soviet Union.

After the Russian Revolution in 1917 the Communist Party's Central Committee made the important educational decisions in the Soviet Union. In the 1920s Communist leader Joseph Stalin established a rigid curriculum for Soviet education that stressed science, mathematics, and Communist ideology. With the fall of the Soviet Union in 1991 the former Soviet republics, such as Russia, Ukraine, and Georgia, became independent nations that controlled their own political and education systems.

Education in Ukraine.

Present day independent Ukraine has a well-developed system of education which matches the standards of the developed countries. Pre-school education is not compulsory and is fee-paying. Most

parents take their children to nursery schools or kindergartens at the age of 3. Up to the age of 5 children mostly eat, sleep and play there, but in senior groups they are taught the basics of arithmetic, reading, writing, arts and in some schools foreign languages.

Compulsory secondary education begins at the age of 6-7 and is free in state schools and fee-paying in private ones. Some schools, especially those with language slant, have preparatory classes. Secondary education includes three stages: primary (1st – 3^d grades), basic (4th -9th grades) and senior (10th -11th grades). Recently new types of schools have appeared: gymnasiums and lycees. In addition, there are schools with technical, computer, mathematical, law, pedagogical and art slant. All the subjects in the secondary schools are obligatory but there are optional courses that students of senior grades can take in addition to the required ones.

Extra-curricular activities usually include a variety of sports and drama clubs, interest groups and various school parties.

Those senior students who want to get qualification alongside the secondary education, can go to vocational training schools. Post-secondary education is provided by technical schools and colleges.

Institutions of higher learning (higher educational establishments) include universities, academies, institutes and conservatories.

Post graduate education begins after the last year of studies and usually results in theses on the chosen scientific topic and the degree of the Candidate of Science. Doctorate Degree is awarded for an outstanding scientific research.

*(from Microsoft ® Encarta ® 2006.
© 1993-2005 Microsoft Corporation.)*

II. Проаналізуйте наведені тексти, визначте їхній стилевий підтип та перекладіть англійською мовою.

Текст 1

Львів – Острогоз: синтез інтелектуальних середовищ

П'яте засідання львівського міжфакультетського Дискусійного клубу відбулося в Острозькій академії.

Напередодні його учасники отримали запрошення від Острозького клубу вільного інтелектуального спілкування молоді. Приводом для розмови було осмислення праці Миколи Костомарова «Дві руські народності», передмову до видання якої у рамках книжкової серії «Броньбійна публіцистика» написав доктор філософських наук, професор, проректор Острозької академії Петро Кралюк.

Для львівських студентів поїздка до Острога була гарною можливістю відкрити для себе культурну Волинь. Напередодні дискусійники завітали до рівненського Літературного музею Уласа Самчука, де ознайомилися із життєвим шляхом українського письменника і публіциста, а також із специфікою того середовища, в якому жив і творив Улас Самчук. Ми знову-таки переконалися, що кожен куточок нашої землі відкриває нам шляхетну Україну. Волинь Уласа Самчука — з екстрактом творчого гарту, європейськими традиціями, прагненням боротьби. Все це ніби переплелось у творчості й самого письменника. До речі, кандидатуру письменника свого часу висунули на здобуття Нобелівської премії. Недарма студенти вирішили присвятити наступний круглий стіл обговоренню публіцистики великого волинянина.

А потім був Острог. Вступивши на подвір'я академії, проникаєш серцем у неймовірну атмосферу. У вечірньому світлі видніються постаті давньогрецьких філософів — Сократа та Арістотеля. Вже потім ми детальніше занурилися в історію академії: побували у студентсько-викладацькому храмі, на власні очі побачили Острозьку Біблію, побували у містичному підземеллі колишнього монастиря монахів-капуцинів, а також відвідали бібліотеку. У рамках відвідин завітали і до замку князів Острозьких.

Острог, без сумніву, — скарбниця українського духу. По-перше, тут особливо відчуваєш себе загубленим у часі. У мікрокліматі академії історія стає реальністю, а реальність переходить в історію. По-друге, тут пульсує гармонія, де наука — не лише заглиблення у розумову діяльність, насичення знаннями, але й звернення до духовних глибин. По-третє, академія звертає нас до православних першооснов, за

збереження яких колись настійливо боролись князі-фундатори. Тому історія Острозької академії як православного осередку — цеглинка до нашої української ідентичності, ознаменованої давньою християнською традицією.

Пізнаючи середовище українських храмів науки, розумієш багатосторонність національного виміру. Наприклад, Острозька академія як свідчення північноукраїнського православного середовища і Львівський університет — зразок мультикультурної і поліконфесійної Галичини. Зустріч із острозькими студентами засвідчила — ми різні, адже виховувалися і виховуємося у різних культурних середовищах, ментальних парадигмах. Проте — єдині, бо ми — українці: у нас спільна мова, історія, культура, Церква, яка походить із кореня Володимирового хрещення.

Синтезуючи наші академічні центри, ми ніби творимо справжню мапу духовної України — без стереотипів і взаємних образ. Микола Костомаров писав у своїй праці про проблему українсько-російської самоідентифікації. Пройшли століття, а ця тема, на жаль, залишилася актуальною. Сьогодні чимало говорять про ідею «руського мира». Проте є можливість відродити свій, український, світ. І тут, на мій погляд, дуже простий рецепт — почати від взаємного спілкування в академічних середовищах. Наразі відомо про творення ще одного Дискусійного клубу — у Донецьку, тому розширюватимемо свої горизонти для міжуніверситетського спілкування. Принаймні сьогодні нам вже спільно вдалося прокласти перше інтелектуальне сполучення — Львів — Острог!

Юліана ЛАВРИШ, координатор проекту «Бронебійна публіцистика»: сучасне прочитання» львівського дискусійного клубу
(газета «День» № 49, 2013)

Текст 2

Топ-20 жінок української літератури, які творять світ книжки

«Жінка у світі, що змінюється» — така тема цьогорічного ХХ Форуму видавців у Львові. До виділення «жіночої» теми найбільш масштабний український літературний захід осені підштовхнула постать Ольги Кобилянської — у цьому році відзначається 150-річчя від дня народження письменниці, яку заведено вважати першою українською феміністкою. З такої нагоди організатори Форуму ухвалили топ-20 письменниць, поетес, перекладачок, видавців, які найбільше доклали зусиль до розвитку української літератури. У списку також опинилися депутат, керівник книгарні, працівник бібліотечної сфери, начальник управління культури Львівської міськради та журналісти, а також головний редактор «Дня» Лариса Івшина. За словами президента Форуму видавців Олександри Коваль, це жінки, яким організатори вдячні за розвиток української літератури і допомогу Форуму. «Звісно, їх набагато більше, ніж у цьому списку. На сотому Форумі видавців опублікуємо топ-100», — жартома прокоментувала пані Олександра. До речі, для багатьох відзначених цей список став приємним сюрпризом. Дехто дізнався про свій почесний статус зі ЗМІ.

«День» поцікавився у кількох жінок, які творять світ книжки.

– **Як далі розширювати світ читання в Україні й що особисто ви готові для цього зробити?**

«ПОХІД ДО КНИГАРНІ — ЩОДЕННИЙ ПОДВИГ»

Ірина СЛАВІНСЬКА, літературний оглядач, перекладач:

– Я не впевнена, що наразі ми розширили цей світ достатньо, щоб говорити про його розширення «далі». Базові виклики пропаганди читання досі стоять на своїх місцях. Ідеться про потребу ґрунтовної популяризаторської роботи, котру має виконувати кожен свідомий громадянин, незалежно від того, чи

вважають його «авторитетом». Віддаю перевагу роботі звичайних людей, які спроможні на маленькі щоденні вчинки. Для цього особисто я пишу про книжкові новинки зрозумілою широкому читачеві мовою, беру участь у популяризаторських заходах — від телешоу до круглих столів або майстер-класів, пишу в своєму блозі, «Твіттері» та «Фейсбуці» про справді важливі книжкові події, ділюся якимись щоденними жестами, котрі дозволяють книжці та читанню ще глибше інтегруватись у повсякденність. Можливо, це — поверхова діяльність, але мені вона видається важливою. Переконають мене у цьому листи та повідомлення незнайомих мені людей, які просто дякують за те, що після котроїсь зі статей вони сходили до книгарні та купили там книжку. В наявних культурних обставинах оцей похід до книгарні для кожного з нас є щоденним подвигом, щоденною доброю справою, що є важливішою за гучні слова з великими літерами.

«ЧИТАННЯ — ЯК ЧИЩЕННЯ ЗУБІВ ЗРАНКУ»

Ірен РОЗДОБУДЬКО, письменниця:

– Мені подобається, як «День» постійно пропагує читання. Так і потрібно популяризувати культуру книжки в Україні, використовуючи при цьому телебачення та інші мас-медіа. А головне – мотивувати. Люди, які люблять книжки – це завжди успішні, розумні, психологічно здорові особистості, які не піддаються різноманітним маніпуляціям. Читання – це така ж потрібна звичка, як чищення зубів зранку. Цю звичку необхідно у собі випрацювати, і робити це потрібно ще змалку, тому я вважаю виступи перед дитячими аудиторіями не менш важливими, ніж перед дорослими. Особисто я і надалі буду писати цікаві книжки та займатися зустрічами з молоддю і студентами по всій Україні.

«ЛЮДИ ОХОЧІШЕ КУПУЮТЬ КНИЖКИ У ТИХ, КОМУ ДОВІРЯЮТЬ»

Анетта АНТОНЕНКО, директор видавництва «Кальварія»:

– Особисто я як видавець намагаюся надати читачам найбільш широкий спектр літератури. Це і популярні автори, як от Любка Дереш, і серйозна література, яка виховує добрий

смак в аудиторії. Я своїх читачів знаю, і вони знають мене вже понад 20 років. Люди охочіше купують книжки з рук тих, кому довіряють. Окрім того, функціонує благодійний фонд видавництва «Кальварія», який займається популяризацією іноземних авторів в Україні, працює з новоутвореною Спільною перекладачів і з Форумом видавців. Свої проекти я намагаюся узгоджувати з основними небізнесовими гравцями на літературному ринку. В Україні їх не так багато – це Українська асоціація видавців і книгорозповсюджувачів, Форум видавців і організація Книжковий простір. У нас проблема навіть не в тому, що люди мало читають, а в тому, що недоотримують інформацію про книжкові новинки й події. Основним нашим завданням має стати розширення кола поінформованих. Також потрібно вирішити питання з точками розповсюдження книжок. У нас дуже мало таких магазинів. Щодо мереж книгарень, то зараз в Україні існує така лише одна, якою задоволені практично всі українські видавці — це «Книгарня Є». На жаль, за останні роки продажі книжок впали. Це пов'язано і з економічною ситуацією в країні, і з порушенням системи розповсюдження. Проте такі заходи, як Форум, дають хороший поштовх продажам книжок.

Найдостойніші жінки вітчизняного книговидавництва за версією Форуму видавців у Львові:

- ◆ Емма Андіївська, поетеса, художниця
 - ◆ Ніна Прибега, видавець
 - ◆ Анетта Антоненко, видавець
 - ◆ Лариса Лугова, директор обласної бібліотеки для дітей
 - ◆ Емілія Огар, літературознавець, критик
 - ◆ Галина Вдовиченко, письменниця, журналіст
 - ◆ Ірина Славінська, літературний оглядач
 - ◆ Ольга Огризло, керівник львівського ТОВ «Українська книгарня»
- ◆ Ірина Подоляк, начальник управління культури Львівської міськради
- ◆ Марія Матіос, письменниця, поетеса
 - ◆ Лілія Гриневич, народний депутат
 - ◆ Наталія Іваничук, перекладач

- ◆ Рита Кіндлерова, перекладач
- ◆ Ірен Роздобудько, письменниця
- ◆ Ніна Бічуя, письменниця
- ◆ Лариса Івшина, журналіст
- ◆ Наталя Білоцерківець, поетеса, перекладач
- ◆ Мар'яна Савка, видавець, поетеса
- ◆ Алла Татаренко, викладач, перекладач

Анна СВЕНТАХ
(газета «День» № 169, 2013)

Текст 3

«Люблю цей бузковий Київ!»

Одна з перших жінок-авіаторок Російської імперії княгиня Євгенія Шаховська, найімовірніше, похована в українській столиці

Її життя було сповнене відчайдушних пригод і кохання. Юна красуня з Ревеля (нині Таллінн), де вона народилася, займалася різними видами спорту: чудово їздила верхи, влучно стріляла з обох рук і навіть виграла свій перший приз на міжнародних змаганнях у Швейцарії. Коли цього їй стало замало, вона отримала шоферський диплом і брала участь в автоперегонах у багатьох країнах Європи. І тут перемоги не обходили красуню.

Її уваги прагнули відомі європейці – політичні лідери, банкіри, люди мистецтва. Вона була причиною багатьох дуелей, які в Європі давно заборонили. Та головні пригоди, незвичайні колізії долі чекали на неї попереду.

На зорі авіації

Княгиня Євгенія Шаховська з'явилася на світ у 1889 році в сім'ї естляндського губернатора. Майбутня шукачка пригод здобула прекрасну освіту, і батьки вже підбирали доньці вигідну партію, а тут проблем не було.

Та це був початок ХХ століття – епоха мистецтва і видатних науковотехнічних досягнень. Позаду бездарно програна Російською імперією війна Японії, величезна держава

стрімко нарощувала свою економічну міць і впевнено ввійшла до чільної п'ятірки найрозвинутіших країн світу. Великий князь Костянтин розіграв всенародну лотерею, кошти від якої пішли на модернізацію армії: з'явилися нові сучасні лінкори, міноносці, підводні човни, а головне — над імперією яскраво спалахнула зоря авіації. Невідомо, яких висот сягнула б величезна країна, якби не жовтневий заколот 1917 року.

1910 року княгиня Шаховська вперше побачила в повітрі аероплан і захопилася авіацією. Уроки пілотування вона отримала у нашого земляка, видатного вітчизняного авіатора — переможця змагань в Одесі, Києві, СанктПетербурзі, Парижі — Михайла Єфімова. У цих змаганнях брала участь і Євгенія Шаховська. Смілива молода жінка часто піднімалася в київське небо і дуже любила це місто. Вона навіть мріяла оселитися тут. «Як я люблю цей чудовий бузковий Київ!» — часто говорила княгиня Шаховська. Бузковий Київ. Усі ми знаємо Київ каштановий, а тут — бузковий. Саме таким він був на початку ХХ століття, коли місто було в основному одноповерхове і в кожному дворі навесні буяв бузок. Саме таким його пам'ятала і киянкаписьменниця, історик вітчизняної авіації Євгенія Володимирівна Корольова. Її книги про перших авіаторів широко видавали на теренах колишнього Союзу та в багатьох країнах Європи. Я вперше зустрівся з Євгенією Володимирівною, коли їй було 93 роки. Талановита письменниця навіть у такі роки мала блискучу пам'ять і була свідком перших польотів свого дядька Михайла Єфімова, льотчика козацького роду Лева Мацієвича, авіаконструктора і пілота Федора Терещенка, і також бачила польоти княгині Шаховської. Від Євгенії Володимирівни я дізнався і про драматичне завершення життя феноменальної Шаховської, але про це трохи згодом.

Отримавши перші уроки повітроплавання від Михайла Єфімова, княгиня вступила до школи Всеросійського аероклубу, але невдовзі полишила її і переїхала до маленького містечка Йоганісталь під Берліном. У місцевій авіашколі працював росіянин Всеволод Абрамович, шефпілотом. У нього Євгенія Шаховська вдосконалювала льотну майстерність — невдовзі

княгиня стає диломованим авіатором. Її ім'я відоме тепер у Європі як однієї з перших жінокавіаторів, а також завдячуючи любовним пригодам.

Княгиня верхи на тигрі

Насувалася Триполітанська війна – Італії з Туреччиною: княгиня мала брати в ній участь на боці Італії. Як авіатор. Та життєві колізії красуні неможливо було передбачити.

Її раптом побачили на арені римського цирку верхи на тигрі! Княгиня стала дресирувальницею. Вибухнула вся Європа — що там якась Триполітанська війна. Євгенія Шаховська на сторінках найбільших європейських газет, у тому числі Російської імперії.

Це була справжня жінка-амазонка, жінка-фатум. І все ж авіація — найбільша любов княгині Шаховської: вона повертається вдосконалювати льотну майстерність до школи під Берліном. Під час одного з польотів Євгенія вела літак і зробила завеликий крен. Машина втратила керування і розбилася. Шеф-пілот Всеволод Абрамович загинув, а княгиня була важко травмована.

Обвинувачення у зраді

У 1914-му вибухнула Перша світова війна. Патріотично налаштована Євгенія Шхховська попросилася на фронт, у авіацію. Досвідчені авіатори були на вагу золота, і військовий міністр зробив виняток: княгиню направили в діючу армію. І тут не обійшлося без скандалу: княгиня приїхала до військової частини у... власному вагоні, де влаштувала веселі банкети. Та воювала Євгенія Шаховська добре – численні бойові вильоти, збиті ворожі літаки.

До княгині почав залицятися командир авіазагону поручик Шереметьєвський, та невдало. Мстивий поручик звинуватив Євгенію Шаховську в тому, що вона збиралася перелетіти до німців. Знайшлися й інші ображені офіцери. Відбувся військовий суд, і княгині пригадали все: давні зв'язки з Німеччиною, навчання в авіашколі під Берліном, загибель російського авіатора Всеволода Абрамовича. Вирок суду був невблаганний – розстріл за зраду батьківщині. Та це була

княгиня, до того ж мала вдалі бойові вильоти. Микола II замінив смертну кару засланням до віддаленого монастиря.

І тут доля Євгенії Шаховської робить черговий крутий віраж. В імперії – Жовтневий переворот, потім громадянська війна.

Ось що розповіла мені письменниця Євгенія Корольова про подальшу драматичну долю княгині Шаховської.

Постріли на вулиці Катерининській

Євгенія Володимирівна збирала матеріали про історію авіації і листувалася з естонцем Едгаром Меелсом. Він був одним із перших авіаторів Російської імперії і приятелював із рідним дядьком Корольової Михайлом Єфімовим — як ми вже згадували, уславленим льотчиком, нашим земляком. Сам естонець воював під час Першої світової війни на боці Антанти у Франції, у складі відомої авіаескадрильї «Аист». Меелс писав, що в одному з номерів популярного журналу «Іскра» за 1917 рік бачив фото «Повернення княгині Шаховської з монастиря».

Її повернення було гучним, як і все, що було пов'язане з долею цієї видатної жінки. Усе ті ж парадокси відчайдушної Євгенії: імперія покарала, а більшовики звільнили княгиню як... жертву царської тиранії.

І знову нова, вражаюча колізія Євгенії Шаховської – вона перейшла на бік більшовиків: стала працювати в ЧК... Її особисто знав Фелікс Дзержинський. Закінчувалася громадянська війна. 1920й рік. Київ. Тут проходив перший судовий політичний процес над київською меншовистською організацією, яку більшовики звинувачували у співробітництві з Денікіним. Під «гарячу руку» потрапив і двоюрідний брат вищезгаданого естонця Едгара Меелса.

Повернемося до спогадів письменниці Євгенії Корольової. Едгар Меелс писав їй: «Мій брат Георг після закінчення Першої світової війни повертався на батьківщину до Естонії з Франції. Він їхав через Україну, й у Києві його заарештували чекісти». Після процесу над меншовиками Георг не мав надії на порятунок. Але допит вела... княгиня – чекістка відпустила Георга. У ті часи авіатори добре знали один одного – існувало своєрідне братство підкорювачів неба. До цього братства

належала й княгиня Шаховська. Її вразило, що більшовики залили кров'ю улюблене бузкове місто.

Поплічники Дзержинського не пробачили княгині її благородного вчинку. Дворянська кров заговорила! Коли чекісти прийшли до неї з арештом у будинок ЧК на вулиці Катерининській — зараз це Липська, — Євгенія почала відстрілюватись. А стріляла вона влучно.

Із документів ГПУ відомо: смертельно поранена княгиня Євгенія Шаховська відстрілювалася до кінця. Вона поклала більше десятка чекістів. Її останні слова: «Червона куля, та з моїх білих княжих ручок!»

А зорі сяють над нею київські...

Київ може пишатися славетною авіаційною історією. Тут починався шлях видатного авіаконструктора Ігоря Сікорського, тут на зорі Срібного віку будував свої перші літаки граф Кудашев. Уже в наші часи авіабудівну славу міста примножили уславлені генеральні конструктори Олег Антонов і Петро Балабуєв.

Є на Лук'янівському кладовищі в Києві дві святі могили: тут поруч спочивають уславлений льотчик-винищувач Євграф Крутень і видатний авіатор Петро Нестеров. Козацького роду українець Крутень збив під час Першої світової війни десятки ворожих літаків. За його книгою «Теорія повітряного бою» майже до Другої світової війни навчалися льотчики-винищувачі багатьох європейських країн. Він загинув, повертаючись з останнього переможного бою.

Росіянин Нестеров перший у світі виконав у небі над Києвом «мертву петлю». Він загинув у Західній Україні, виконавши перший у світі повітряний таран під час тієї ж війни.

Ми не знаємо, де поховано чарівну красуню й відчайдушну сміливицю княгиню Євгенію Шаховську. Вона теж представниця повітряного братства, для якого небо стало рідною стихією. Чекісти зробили все, щоб це ім'я було стерте не лише з лица землі, а й із пам'яті народної. Та знаємо ми одне: зорі над Євгенією Шаховською сяють київські!..

Володимир Колодяжний

(<http://www.umoloda.kiev.ua/>)

ДОДАТКИ
Додаток А

Угода на проведення практики

УГОДА № _____

на проведення практики студентів вищих навчальних закладів
місто _____ “ _____ ”

_____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони

_____ (повне найменування навчального закладу)

(далі - вищий навчальний заклад), в особі

_____ (посада, прізвище та ініціали)

що _____ діє _____ на
підставі _____,
(статут або доручення)

і, _____ з _____ другої
сторони, _____
(назва підприємства, організації, установи)

(далі – база практики), в особі

_____ (посада, прізвище та ініціали)

, що діє на підставі

_____ (статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою цю угоду на проведення практики студентів:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти студентів на практику згідно з календарним планом:

№ з/п	Шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності	Курс	Вид практики	Кількість студентів	Строки практики	
					початок	закінчення

--	--	--	--	--	--	--

1.2. Надіслати до вищого навчального закладу повідомлення встановленого зразка про прибуття на практику студента (ів).

1.3. Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.

1.4. Створити необхідні умови для використання студентами програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

1.5. Забезпечити студентам умови безпечної роботи на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці. Забезпечити спецодягом, запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників.

1.6. Надати студентам-практикантам і керівникам практики від навчального закладу можливість користуватись лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

1.7. Забезпечити облік виходу на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти вищий навчальний заклад.

1.8. Після закінчення практики дати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити якості підготовленого ним звіту.

1.9. Додаткові умови

2. Вищий навчальний заклад зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список студентів, які направляються на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання студентами трудової дисципліни і правил внутрішнього розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, якщо вони сталися з студентами під час проходження практики.

3. Відповідальність сторін за невиконання угоди.

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно з законодавством про працю України.

3.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами за цією угодою, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Угода набуває сили після її підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Угода складена у двох примірниках: по одному - базі практики і вищому навчальному закладу.

4. Місцезнаходження сторін і розрахункові рахунки:

Навчального

закладу

Бази практики

Підписи та печатки:

Вищий навчальний заклад:

База практики:

(підпис)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(прізвище та ініціали)

М.П. “ _____ ”

М.П. “ _____ ”

_____ 20__ року

_____ 20__ року

Додаток Б

Направлення на практику

Місце кутового штампа
вищого навчального закладу

Керівнику

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ

/є підставою для зарахування на практику/

Згідно з угодою від „___” _____
20__ року № ___, яку укладено з

(повне найменування підприємства, організації, установи)
направляємо на практику студентів ___ курсу, які навчаються за напрямом
підготовки (спеціальністю)

Назва практики

Строки практики з „___” _____ 20__ року
по „___” _____ 20__ року

Керівник практики від кафедри, циклової
комісії _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

ПРИЗВИЩА, ІМЕНА ТА ПО БАТЬКОВІ СТУДЕНТІВ

М.П. Керівник виробничої практики ВНЗ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Додаток В

Зразок оформлення щоденника практики

Титульна сторінка

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський національний
університет
імені Тараса Шевченка»

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Інститут/факультет _____

Кафедра _____

освітньо-кваліфікаційний рівень _____

напрямок підготовки _____

спеціальність _____

_____ курс, група _____

Сторінка 2 щоденника

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу

Печатка
підприємства, організації, установи „___” _____ 20__ року

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка
Підприємства, організації, установи “___” _____ 20__ року

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Сторінка 3 щоденника

**Календарний графік проходження перекладацької
практики**

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики				Відмітки про виконання
		1	2	3	4	
1	2	3	4	5	6	7

Керівники практики:

від вищого навчального закладу _____
(підпис)

від підприємства, організації,
установи

(підпис)

Сторінка 4 щоденника
Робочі записи під час практики

Текст 1	
Текст оригіналу, поділений на речення або абзаци	Текст перекладу (українською або російською мовою), поділений на речення або абзаци
1	2
<p>Ukraine's chess Cinderella</p> <p>A Ukrainian becomes Women's World Champion in Chess – for the first time over the entire history of the world chess competitions</p> <p>By Olena SOKOLYNSKA, Kharkiv</p>	<p>«Попелюшка» стала принцесою</p> <p>Уперше за всю історію світових шахових змагань чемпіонкою світу стала українка — харків'янка Ганна Ушеніна</p> <p>Олена СОКОЛИНСЬКА, Харків</p>
<p>The Kharkiv Chess Federation is rejoicing. A Kharkiv resident has become Women's World Champion in Chess, over the entire history of the world chess competitions. Until now our female chess players have never reached the final.</p>	<p>У Харківській федерації шахів — радість. Уперше за всю історію світових шахових змагань чемпіонкою світу стала українка і Харків'янка. До цього наші шахістки в особистому заліку не проходили навіть у фінал.</p>
<p>For many professional chess players the victory of Anna Ushenina in the world championship in Khanty-Mansiysk came as a total surprise, but not for her coach</p>	<p>Для багатьох професійних шахістів перемога Ганни Ушеніної на світовому чемпіонаті в Ханті-Мансійську стала цілковитою несподіванкою. Але тільки не</p>

<p>Hennadii Kruhovy. “She has been playing chess since the age of seven, under the guidance of her mother. When she was playing for four years, I knew she would become the world’s champion. Many were mocking at me, they thought it was incredible. But I saw in her the best qualities any chess player needs, like the desire to be the best, the number one. And she is just like that, the most beautiful and intelligent. This is her strength of will. She quit everything to be able to play and she won. Now everyone is congratulating us, and I say: ‘I am thankful to you for impeding Ania, for not believing in her, for fostering this kind of character in her. She became a champion in spite of everyone who was standing in her way.’”</p> <p>At the same time the coach says that Ania’s family and friends were sure that she would become a prize winner of the championship at the least. However, the title of the queen of chess has exceeded even the boldest dreams.</p>	<p>для її тренера Геннадія Кругового. «Вона займалася шахами, починаючи з семирічного віку, під керівництвом мами. І вже з четвертого року її занять я вірив, що вона стане чемпіонкою світу. Багато хто тоді наді мною сміявся, вважали, що це неможливо. Але я бачив у неї найкращі якості, необхідні для шахісток: прагнення бути найкращою і найпершою. І вона такою й є — найкрасивіша й найрозумніша. І ще сила волі... Вона все покинула, щоб грати, й перемогла. Тепер усі нас вітають, я ж відповідаю: «Я вам вдячний, що ви заважали Ані, не вірили в неї й виховали в неї характер! Вона стала чемпіонкою наперекір усім, хто їй заважав». При цьому тренер говорить, що близькі люди були впевнені: Ганна стане, як мінімум, призеркою чемпіонату. Хоча титул королеви шахів перевершив найсміливіші мрії.</p>
---	--

Труднощі, які виникнули під час перекладу тексту 1

Довідкова література, яка використовувалася під час перекладу

Додаток Г
***Письмовий звіт студента-практиканта про проходження
перекладацької практики***

Титульний аркуш

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

Кафедра теорії та практики перекладу

ЗВІТ

про проходження перекладацької практики
на підприємстві «.....»
студента 3 курсу Інституту історії, міжнародних відносин і
соціально-політичних наук

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Керівник практики:
канд. філ. наук, доцент кафедри
теорії та практики перекладу _____ О. В. Крисало

Луганськ - 2013

Я, Рзаєва Тюнзале Нураддін кизи, у період з 20 травня 2013 р. по 15 червня 2013 року проходила перекладацьку практику в Запорізькій торгово-промисловій палаті у відділі інформації і перекладів на посаді перекладача.

Запорізька торгово-промислова палата – одна з найбільш великих у системі торгово-промислових палат України. Розпочавши свою діяльність з Бюро товарних експертиз при міському торгівельному відділі, ТПП сьогодні є не тільки організацією, яка виконує спеціальні функції сертифікації й експертизи товарів, та і центром економічного розвитку Запорізької області, налагоджування міжнародних зв'язків, впровадження інновацій, залучення інвестицій, захисту інтересів підприємців регіону.

Відділ інформації і перекладів Запорізької ТПП, в якому я, Рзаєва Тюнзале Нураддін кизи, проходила перекладацьку практику надає такі послуги:

- засвідчування правильності перекладів комерційної й технічної документації;
- швидкий й якісний переклад текстів будь-якої складності;
- переклад документації для надання в іноземні посольства;
- усний переклад.

За дорученням керівника практики від підприємства, згідно з календарним планом проходження перекладацької практики я виконала такі завдання:

- переклад рахунку-фактури з англійської на російську мову;
- переклад сертифікату якості продукції з англійської на українську мову;
- переклад свідоцтва про надходження КНР з англійської на українську мову;
- переклад довідки про підтвердження розміщення ТОВ «Пріоритет» з російської на англійську мову;
- переклад документу про послуги підприємств Запорізького регіону з російської на англійську мову;
- переклад свідоцтва про сплату єдиного податку для подання в посольство з української на англійську мову;
- переклад свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи з української на англійську мову.

Протягом перекладацької практики я займалась письмовим перекладом з рідної мови на англійську й навпаки та усним

послідовним багатостороннім перекладом. Письмовий переклад включав переклад різних типів документації – технічної та ділової – рахунків-фактур, сертифікатів, свідоцтв, інструкцій, оголошень тощо. Загальна кількість перекладених документів – 14. Усний переклад здійснювався мною протягом 3 днів роботи виставки «Експо-2013». Усний послідовний переклад включав переклад пояснень щодо продукції виставки.

Перекладацькі прийоми, що я їх використовувала протягом письмового перекладу, були обумовлені специфікою текстів для перекладу. Тексти представляли собою спеціальну документацію, тому містили значну кількість термінів. Терміни як мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної професійної галузі науки або техніки, становлять суттєву складову таких текстів і одну з головних труднощів їх перекладу з огляду на їх неоднозначність, іноді відсутність перекладних відповідників, національну варіативність.

Для перекладу термінів я використовувала як еквіваленти, так і транскодування термінів, тобто передавання звукової або графічної форми слова вихідної мови засобами абетки мови перекладу. Усі чотири типи транс кодування було використано в моєму перекладі : транскрибування (management - менеджмент), транслітерування (marketing - маркетинг), змішане транскодування й адаптивне транс кодування (platform - платформа). Я також використовувала прийоми калькування – перекладу нових термінів, коли відповідником терміну вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику – та описового перекладу – перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли термін замінюється в мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст терміна (wail – автомобіль з високими динамічними якостями).

Під час письмового перекладу мені довелося використовувати вибір варіантного відповідника згідно контексту (при перекладі неоднозначних слів), антонімічний переклад – прийом формальної негативації (unabolished – такий, що залишається чинним).

Найбільш використовуваними як при письмовому так й усному послідовному перекладі я вважаю лексичні, граматичні й лексико-граматичні трансформації.

Перекладацькі лексичні трансформації (конкретизацію значення слова, генералізацію значення слова, додавання й вилученні

слів) я застосовувала тоді, коли словникові відповідники того або іншого слова оригіналу було не можливо використовувати в перекладі з причин невідповідності з точки зору значення і контексту.

Як відомо, обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати граматичну будову англомовних речень, правильно визначати граматичні труднощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови. Тому, використання граматичних трансформацій тексту стало необхідною умовою мого перекладу. Я використовувала перестановку, субституцію частин мови, додавання й вилучення. Усі використані трансформації були пов'язані з розбіжностями у будові англійської і української мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій.

Я вважаю, що протягом перекладацької практики я закріпила отримані протягом курсу «Теорія і практика перекладу» базові теоретичних знань з перекладу, а саме основні положення теорії перекладу, способи та заходи перекладу, лексичні та граматичні проблеми перекладу. Було вдосконалено вміння використовувати на практиці перекладацькі прийоми за умов усного послідовного та письмового перекладу текстів за фахом, вибирати перекладацьку стратегію згідно з видом перекладу. Перекладацька практика сприяла активізації навичок самостійної роботи з довідковою літературою, першоджерелами, навичок використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет.

Протягом роботи над перекладами я використовувала такі словники й довідкову літературу:

1. Русско-английский внешнеторговый и внешнеэкономический словарь / И.Ф. Жданова, И.Н. Браслова, Н.П. Васильева и др. – 5-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 2002. – 1023 с.
2. Русско-английский словарь. Банки. Биржи. Бухгалтерский учет / И.Ф. Жданова, М.В. Скворцова; Под ред. В.В. Зражевского –М.: Рус. яз., 2002. – 645 с.
3. Українсько-англійський словник: Економіка. Фінанси. Банки. Інвестиції. Кредити: Понад 12500 термінів / Уклад.: С.Я. Єрмоленко, В.І. Єрмоленко. – К.: Школа, 2003. – 568 с.
4. Longman Business English Dictionary. – L.: E.W. Longman Group Ltd., 2000. – 685p.

5. WWWebster on-line Dictionary. – [hppt://www.m.-w.com/netdict.htm](http://www.m.-w.com/netdict.htm)
6. [http:// www.englishtips.com/](http://www.englishtips.com/)

Основні труднощі, з якими я зіткнулася протягом проходження перекладацької практики, стосувалися перекладу термінів через існування омонімічних слів – лексичних елементів, тотожних за формою, але досить відмінних за значенням. Друга група труднощів стосувалася перекладу граматичних явищ: явищ, що мають різні частотні характеристики, явищ, що відсутні в українській мові (артикуль, додаткові інфінітивні конструкції).

На мою думку, підготовка до перекладацької практики повинна включати більшу кількість практичних занять, на яких студенти будуть мати змогу розглядати труднощі перекладу на практиці.

Додаток Д

Зразок перекладу наукової статті, виконаний студентом практикантом

Український варіант	Варіант перекладу
<p style="text-align: center;">КОНЦЕПТ ПРОФЕСІЇ ТЕЛЕВЕДУЧОГО В КОНТЕКСТІ БАЗОВИХ ПОНЬТЬ ТЕЛЕВІЗІЙНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ</p> <p>На теренах українського освітнього простору практично тільки починається розробка методології та методики підготовки спеціалістів екранної професії, представникам якої на сучасному етапі телевізійна епоха надала роль визначальних, знакових особистостей.</p> <p>Визначальною ознакою <i>специфічного виду діяльності</i>, якою є професія людей, що приходять до глядачів з екранів телевізорів, та „чи не найбільш складним фактором природи телемовлення є його дволика „янусність” – співіснування інформаційного та виразно-образного начал, чим зумовлюється „плаваючий” характер законів відображення і творення, їх постійне протиборство, суміщення, взаємовплив і</p>	<p style="text-align: center;">CONCEPT OF PROFESSION PRESENTER IN THE CONTEXT OF THE BASIC CONCEPTS OF TELEVISION AND GENERAL JOURNALISM</p> <p>In Ukrainian educational space the development of methodology and technics of training onscreen profession specialists is just in the beginning. Present era gave the representatives of this profession determining role of sign, iconic personalities.</p> <p>Defining feature of a particular kind of activity, which is a profession of people who come to the viewer from the screen and ever the most complicated factor of TV broadcasting nature is its similarity to double-faced Janus-coexisting of information and figurative canons, which determine floating mode of principles of reflecting and creation, their constant opposition, integration, mutual influence and interpenetration. It refers to all the multy-genre items from information programs to fiction</p>

взаємопроникнення” [1, с. 3]. Це стосується всіх багатожанрових і видових складових від інформаційних програм до художньої публіцистики чи реаліті-шоу.

В. Г. Горпенко, доктор мистецтвознавства, професор, ректор Інституту екранних мистецтв імені Івана Миколайчука, підкреслює, що „жодне видовище чи видовищне мистецтво не має такої складності інгредієнтів, отже й широти поняття професійна майстерність. І, як не парадоксально, але чи найбільш „опорна” у цьому арсеналі професія телеведучого досі залишається найменш дослідженою” [1, с. 3], а дослідження концепту майстерності телеведучого має особливо важливе наукове та практичне значення.

До специфіки роботи людини на телебаченні „в кадрі й за кадром” зверталися в різні роки, починаючи із середини ХХ сторіччя, вітчизняні і зарубіжні дослідники: В. С. Саппак, Е. Г. Багіров, Г. В. Кузнецов, Р. А. Борецький, О. Я. Юровський, В. Л. Цвік, С. О. Муратов, М. І. Скуленко, Л. С. Гуревич, Брус Льюїс, Уолтер Кронкайт, Ерік Фіхтеліус тощо.

publicism or reality shows.

V.G. Gorbenko, Doctor of Arts, Professor, Rector of the Institute of Screen Arts named after Ivan Mykolaychuk asserts that “any show art has neither such complexity of components nor therefore such breadth of definition “professional skills”. Paradoxically, perhaps, the most fundamental profession in this realm-profession of TV presenter – still remains the least studied.” [1, p.3]. So, the investigation of the concept of TV presenter skills has particularly scientific and practical importance.

The specificity of on-screen and off-screen work has been researched at different time, beginning from the middle XX century, by many Ukrainian and foreign scholars: V.S. Sappak, E.G.Bagirov, G.V.Kuznetsov, R.A.Boretskiy, O.Y.Yurovskiy, V.L.Zvik, S.O.Muratov, M.I.Skulenko, L.S.Gurevich, Bruce Lewis, Wolter Cronkite, Erik Fichtelius etc. Historiographers, chroniclers,

Історіографи, літописці, вчені, засновники теоретичних підвалин науки і практики українського телерадіопростору В. Г. Горпенко., В. Б. Кісін, В. В. Лизанчук, І. Г. Мащенко, В. Я. Мироненко, А. З. Москаленко, В. П. Олійник, Г. Г. Почепцов, В. В. Різун, В. Л. Чубасов, Т. В. Щербатюк, Ю. Г. Шаповал, С. О. Одинець, Р. Н. Ширман та ін. – особистості, кожна з яких по-своєму, як судилося творчій людині, створювала й обстоювала українську телерадіопарадигму, занотовувала у своєму серці й у записничках своїх власний практичний досвід, що зводився згодом у ранг теоретичних постулатів, хрестоматійних понять і сьогодні вже сприймається усталеними сходинками до наукового й практичного розуміння сучасного телебачення. Але попри все, поки що не можна вважати фундаментальними і всюдисущими масштаби дослідження феномену специфіки „екранної творчості” на телебаченні.

Мета статті – визначити концепт професії телеведучого в контексті базових понять телевізійної та загальної журналістики.

scientists, the founders of theoretical bases of theory and practice of Ukrainian radio- and TV-broadcasting V.G. Gorbenko, V.B. Kissin, V.V. Lyzanchuk, I.G. Maschenko, V.Y. Myronenko, A.Z. Moskalenko, V.P. Olyinyk, G.G. Pocheptsov, V.V. Rizun, V.L. Chubasov, T.V. Scherbatiuk, Y.G. Shapoval, C.O. Odinet, R.N. Shirman etc. are the personalities who in their own way created and asserted Ukrainian tele-radioparadigm. They noted in their hearts and writing-pads their practical experience, which in the course of time was raised to the rank of theoretical postulates, chrestomathy concepts, and now is acknowledged as established steps the scientific and practical understanding of phenomena of the on-screen creativity on TV. Nevertheless the scopes of study of "screen creation" specificity can't be regarded yet as fundamental and ubiquitous

The aim of this article is as to define the concept of profession presenter in the context of the basic concepts and general TV journalism

Стрімкий розвиток телебачення, не просто як нового технічного засобу комунікації, але і як культурного феномену, дав абсолютно несподівані результати. Проте головне, що телебачення стало багатофункціональним. Як підкреслив у своїй книзі, присвяченій мас-медіа, Стен Ле Рой Уїлсон: „У засобів масової інформації можна налічити 5 основних функцій: 1) інформувати, 2) розважати, 3) впливати на аудиторію, 4) розміщувати рекламу і 5) розповсюджувати культуру” [2, с. 8].

Разом з поширенням телемереж усе голосніше звучить уже традиційне запитання: „Що необхідно для того, аби стати теле- чи радіожурналістом, теле- або радіоведучим?”. Складові розуміння цієї складної професії можна знайти в розміркованнях наших співвітчизників. „Безперечно, як і в кожній професії – спрямованість інтересів і знання. Якщо оперувати лише цією тезою, то телерадіожурналістикою може займатися кожен, хто виявляє зацікавленість і поінформований про те, „як робити журналістику”. Певною мірою, так воно і є, коли в телерадіоефірі з’являються

Rapid development of television not just as a new way of communication but as a cultural phenomenon led to unexpected results. However the main result is that the TV has become multifunctional. As Stan Le Roy Wilson stressed in his book on the media: "The media has 5 main functions: 1) to inform 2) to entertain, 3) to influence the audience, 4) advertise 5) disseminate culture "[2.c.8]

Along with the proliferation of TV networks traditional question sounds louder: "What is needed in order to become a TV or radio journalist, television or radio broadcaster?" Components of understanding of this complex profession can be found in the thinking of our compatriots. Of course, as in every profession it is the focus of interests and knowledge. If we operate only with this thesis, anyone who is interested and informed about "how to do journalism." can be engaged in the tele- and radio-journalism. To some extent it's true, when the journalism characters, supported by the knowledge from thick books and lectures of famous professors and

персонажі від журналістики, озброєні знаннями з „товстих” підручників, конспектами сотень лекцій відомих викладачів і бажанням стати теле- чи радіозіркою” [3], – вважають доценти, кандидати філологічних наук О. Я. Гоян та В. В. Гоян.

У публікації „Журналіст як суб’єкт масово-інформаційної діяльності. Портрет професії журналіста” Львівського прес-клубу реформ від 10 червня 2010 року підкреслюються позитивні та негативні складові журналістської професії: „Привабливі боки журналістики: можливість самореалізуватися; мати творчу характером роботу; доносити до людей правду, примножувати у світі добро, боротися за справедливість; впливати на формування суспільної свідомості, громадської думки; спілкуватися з видатними людьми, прожити цікаве життя; першим опинитися в гушчині подій, осягати глибинний зміст явищ, причини і наслідки, витлумачувати їх для загалу; стати знаменитим, мати гарні заробітки, посідати престижне місце в структурі суспільства” [4].

Диференціація складових екранної професії унеможливає віднесення її до „легкої” галузі діяльності. Разом з

having the desire to become a TV or radio star, appear on TV and radio. This is the point of view of docents, Candidates of Philological Sciences O.Y. Goyan and VV Goyan.

The publication "Journalist as the subject of mass-media activity. Portrait of journalist profession" by Lviv reform press-club of June 10 2010 stresses the positive and negative components of the journalist profession. Attractive sides of journalism are the opportunity to self-fulfill, to do creative job, to provide truth to the people, to spread goodness in the world, to fight for justice, to influence the formation of social consciousness and public opinion, to communicate to prominent people, to live an interesting life, to be close to the action, to grasp the deeper meaning of events, their cause and effect, to comment on them for the society, to become famous, to have good earnings, to occupy a privileged place in the social hierarchy. [4]

Differentiation of onscreen profession components makes it impossible to refer it to the light scope of activity. Along with all the

привабливими рисами всі ланцюжки творчо-технічного процесу підготовки телепередачі й виходу в ефір (чи то у форматі прямого, живого ефіру чи відеозапису) супроводжуються неабиякими емоційними та нервовими навантаженнями, оголеністю почуттів і неможливістю „виходу із себе”, до яких інтегруються об’єктивні й суб’єктивні „труднощі спеціальності: стресовість, потреба таланту, необхідність безкінечного самовдосконалення, моральна відповідальність за кожен журналістський твір, мистецтво постійного спілкування, налаштованість на універсальність” [4].

Уже з перших кроків обличчя будь-якого каналу, долю майже кожної передачі визначали і визначають люди „екранної професії”. Хоча на телебаченні немає „маленьких” або незначущих спеціальностей, свою вагу має внесок кожної людини – від надійного технічного забезпечення до того, з яким „обличчям” перевірить перепустку гостя програми міліціонер на прохідній... Одним чиймось невчасним натиском будь-якої кнопки чи клавіші можна зруйнувати або зовсім знищити („стерти”, наприклад, чи розмагнітити...) багатоденну

attractive features all the chains of creative and technical process of shows preparation and broadcasting (either in the live format or video record translation) are accompanied by considerable emotional and mental strain, exposure of the senses and impossibility to lose the temper. These features are integrated with objective and subjective difficulties of profession: its stress-prone nature, necessity of talent, necessity of constant self-improving, moral responsibility for every essay, the art of constant communication and disposition for versatility.[4]

The images of any channel, the fate of almost every program from their very beginning have always been determined by onscreen profession people. Although TV doesn't have little and inconsiderable peculiarities the contribution of every person has its own value. It concerns everything beginning from reliable technical support to the countenance of the guard checking the guest's permit at the checkpoint. Someone's careless pressing of only button or key can destroy (delete) the multi-day work of numerous staff. However all these remains off-screen.

працю численного колективу. Але все це залишається поза кадром.

Професія телевізійного ведучого до цього часу перебуває на перетині принципових фахових суперечок, – доводить В. Г. Горпенко, – „адже вона з одного боку, поза сумнівами, вбирає в себе фундаментальні засади журналістики, яка традиційно базується на філологічних началах, а з іншого, так само незаперечно, є виконавською діяльністю, витoki якої знаходяться у видовищних мистецтвах. Через таке міждисциплінарне положення до цього часу практично відсутні посібники, а тим більше підручники з багатьох складових цієї особливої професії” [1, с. 3 – 4].

Без особистості ведучого немає телепередачі. Хоча телебачення розділило людей площиною екрана й залежно від місця їх функціонального „перебування” – „перед екраном” чи „на екрані” – визначило дві спільноти (глядачі та люди екранних спеціальностей), обидві з них водночас так чи інакше належать до „телеглядацького контингенту” і є представниками „сконструйованого системного обміну із зовнішнім середовищем: прийом і

TV presenter profession has so far been at the intersection of the principal professional disputes,-V. G. Gorpenko proves,- because on the one hand, it's with no doubtincorporates the fundamental principles of journalism, which is traditionally based on philological principles, on the other hand, also with no doubt, it is an executive activity, which origins date back to spectacular arts. Because of such an interdisciplinary position of this profession there are actually neither guides nor tutorials on many components of this peculiar profession.[1,c.3-4].

There is no TV program without TV presenter. However TV divided people with the screen and depending on their position (on-screen or off-screen) determined two communities. These are TV viewers and people of screen professions. Both of these groups in one way or another belong to the contingent of TV audience and they are the representatives of 'modeled systematic exchange with the environment: reception and processing of informationare carried out in strict accordance with

переробка інформації здійснюються нею в точній відповідності з особливими властивостями її психіки. Один і той же факт описується й оцінюється різними людьми по-різному” [5, с. 76]. Але існують певні закономірності роботи каналів проходження інформації – тактильних, візуальних, смакових та ін., не кажучи про складності життя. Кожна індивідуальна картина світу об’єднується надалі зі схожими, потім менш схожими – у результаті всі уявлення людей про навколишній світ, правила існування в ньому, реакції та переконання і т. ін. формують масову свідомість. І визначальна роль у цьому процесі сучасності належить, безперечно, саме телебаченню.

Саме телебачення, як найвпливовіший і найдоступніший з видів ЗМІ, з іншого боку, забезпечує шляхи до влади, бізнесових чи корпоративних інтересів тощо. Тому розуміння методики та методології майстерності телеведучого неможливо відірвати від базових понять і теоретичних формулювань основ тележурналістики і журналістики взагалі. Окреслимо деякі з них.

Під засобами масової інформації (ЗМІ) розуміють газети, журнали

the special properties of their mind. The very same fact is described and viewed by different people in different ways.”[5,p.76]. Although there are certain patterns of functioning information flow channels-tactile, visual, gustatory, etcapart from the complexity of life.Each individual world view is combined later with similar one, then with less similar- as a result all people’s thought about the world, the rules of their existing, their reactions, beliefs and so on. form the mass consciousness. And with no doubt decisive role in this process at present belongs to television.

Television as the most powerful and most affordable type of media, on the other hand, provides a way to power, business or corporate interests, etc.Therefore, understanding the techniques and methodology of broadcaster’s skills can’t be separated from the basic concepts and theoretical foundations of the television journalism and journalism in general. Let’s outline some of them.

To the mass-media we refer newspapers, magazines, television

теле- і радіопроеграми, кїнодокументалїстїку, їнформацїйнї агенцїї, їншї перїодїчнї форми публїчного розповсюдження масовї їнформацїї. Вони є посереднїками мїж журналістом, дослїднїком і аудиторїєю. У процесї функцїонування засоби масовї їнформацїї здїйснюють двобїчний зв'язок мїж комунїкатором і рецїпїєнтом (тїм, хто спрїймає їнформацїю), вїдбувається своєрїдне спїлкування – не особїстїсне, а за допомогою масових форм зв'язку.

Дїяльність ЗМї має важлївї суспїльно-полїтїчнї наслїдки, оскїльки характер масовї їнформацїї, адресацїї аудиторїї, визначає значною мїрою її ставлення до дїйсностї й напрям соцїальних акцїй. Тому ЗМї не лїше виконують їнформативну функцїю (хоча вона має бути основною), але й пропагують їдеї, погляди, вчення, полїтїчнї програми й беруть, таким чїном, участь у соцїальному управлїнні. Шляхом формування громадської думки, вироблення певних установок вони спонукають людину до тих чї їнших вчинкїв. „їндустрія свїдомостї стає найважлївїшим їнструментом полїтїчного панування. І в той же час

and radio programs, documentary cinema, news agencies, and other periodical forms of public distribution of information. They are the mediators between the journalist, researcher and audience. During their operation the media interact with communicator and recipient (one who accept it), and a kind of communication is carried out- not personal, but via forms of mass communication. Media coverage has important social and political consequences, because the nature of the media and target audience determine considerably people's attitude to reality and direction of social actions. That's why media perform not only the informative function (although it should be basic), but also promote the ideas, opinions, teachings, political programs and hence participate in social management. By forming public opinion, developing certain guidelines they urge people for certain actions. Industry of awareness is the most important instrument of political domination. And at the same time it's a tool to hide this monopolistic domination of the elite "[6, p. 33].

інструментом приховування цього панування монополістичної еліти” [6, с. 33].

Не можна не помітити, що фактично ЗМІ перебувають у замкненому колі: „виражаючи і формуючи громадську думку, засоби масової інформації, з одного боку, акумулюють досвід і волю мільйонів, а з другого – впливають не тільки на свідомість, а й на вчинки групової дії людей” [7, с. 438].

Під час ефіру на перший план відповідальної почесності виходить саме телеведучий. До речі, ця людина може і не бути професійним журналістом. Відповідно, і не кожен журналіст чи то автор програм, навіть з додатком „теле”, має виходити на екран (поява автора в кадрі ще не є ознакою „авторського телебачення” і якнайчастіше вже „хрестоматійна автономізація” – „автор і ведучий телепрограми” – перетворилась у хибну ознаку майже всіх місцевих чи регіональних телестудій). Як не дивно, чомусь нечасто (навіть комусь з телевізійників-професіоналів) спадає на думку, що телеведучий має бути адекватним обраному жанру – здебільшого виконавцем („актор” – у цьому випадку вже не є правильним визначенням, хоча виконавська спеціалізація на

One can't fail to notice that in fact the media are in a vicious circle, "expressing and forming public opinion, the media, on the one hand, accumulate experience and the will of millions, and on the other hand- affect not only the mind but also the collective actions of people "[7, p. 438].

During the broadcast TV presenter comes on the forefront of responsible honesty. By the way, that person might benot a professional journalist. Accordingly, not every journalist or narrator, even with adding 'TV-', should appear on a screen (this can't be considered yet as a feature of author television) and in most cases the "axiomatic autonomy" (author and program presenter) has turned into a false indication of almost all local or regional television studios). Curiously enough it not often occurs even to professional TV journalists that TV presenter should be adequate for chosen genre. He/she should mostly be performer. Actor in this case is not a proper determination, although performing specialization involves mastering acting skills,- showman or snowwoman at first and only then- a journalist. His/her mission is associated with the familiar to radio

телеекрані опанування акторської шоумен (чи шоувумен) і тільки потім журналіст тощо. Його місія асоціюється з роботою відомого радіолюбителям улаштування, яке перемикається то на „прийм” , то на „передачу”. При цьому йдеться не тільки про вербальне спілкування – працює все: контакт очей, почуття, міміка, жести і т. ін.

Отримані від учасників передачі біотоки трансформуються у флюїди, що через телекамеру прямують до глядача. Саме про це „випромінювання”, як і про „усотування” під час роботи з партнером, говорив К. С. Станіславський у книзі „Робота актора над собою”. Тобто без деяких елементів акторської телеведучому просто не обійтися. Але виникає інша загроза – перетворення екранного дійства в театральне або радійне, а це вже не є телебаченням...

Подальшого дослідження потребують концептуальні положення професії телеведучого в контексті базових понять телевізійної та загальної журналістики. У статті „Особливості фахової підготовки

fans tune-up,(alternating transmission and reception modes). This is referred not only to verbal communication – everything is included: eye contact, feelings, facial expressions, gestures, and so on.

The biological current gained from the participants transform into the fluids which through the camera are sent to the viewers. It is the process of ‘radiation’ while working with the partner, which K.S. Stanislavski was speaking about in his book *Building a Character*. So TV presenter can’t do without some elements of acting skills. But there emerges another menace- the transformation of onscreen show into the theatrical action. And this will no longer be television. The conceptual positions of presenter profession in the context of the basic concepts of TV-and general journalism require further studies.

In his article "Features of professional training of journalists at the university" V.D.Demchenko, Doctor of Philology, Professor, Dean of the Faculty of Communication and Media of Dnipropetrovsk National

журналістів в університеті” В. Д. Демченко, доктор філологічних наук, професор, декан факультету систем і засобів масової комунікації Дніпропетровського національного університету, досліджує питання ролі університету у фаховій підготовці журналістів, яке „поки що практично не ставилось. Зарубіжними науковцями – тому, що так звані „школи журналізму” посідають особливе місце в системі західної освіти, а вітчизняними – у зв’язку з тим, що останні 15 – 20 років журналістика розглядалась як щось похідне від філології, як “мачуха літератури” (хоча це дотепне визначення належить французькому письменнику XIX століття О. де Бальзаку).

Натомість проблема сьогодні, коли Україна намагається вписатись у межох Болонського процесу у світовий освітянський простір, набуває і методологічної значущості, і суспільної гостроти. Зрештою, кого ми хочемо підготувати: репортера, що відмінно знає ремесло і має свою протоптану інформаційну стежину, чи людину, яка не просто оперативно проінформує суспільство про події, що відбулися, але хоча б на крок буде йти попереду читача,

University, studies the role of the university in professional training of journalists. This issue has been raised yet neither foreign nor national scientists. The first kept off this item because so called ‘schools of journalism’ take a special place in a system of education in the west. The last-because during the last 15-20 years journalism has been considered as a derivative of philology, as literature’s step-mother (even so this witty definition belongs to the French writer of XIX century Honoré de Balzac)

But nowadays, when Ukraine within Bologna process is trying to fit into the global educational environment, this problem is acquiring both methodological significance and social acuity.

Actually, who do we want to prepare: reporter that perfectly knows his craft and follows his/her trodden information path, or a person who not only keeps the society informed of current events, but goes at least one step ahead of the reader, listener or viewer and help them to understand the world?

слухача чи глядача та допоможе їм у розумінні навколишнього світу? В останньому випадку важче придумати більш підходящу освітянську установу, ніж університет” [8, с. 17] .

Концепт професії телеведучого в контексті базових понять телевізійної та загальної журналістики має своїм завданням окреслити найзагальніші параметри *специфічного виду діяльності*, якою є професія людей, що приходять до глядачів з екранів телевізорів, та означити головні завдання і навчально-організаційні спрямування, які в цьому зв'язку постають перед відповідним вищим навчальним закладом.

In the last case it's difficult to imagine more appropriate educational institution than the university "[8, p. 17].

Concept of profession presenter in the context of the basic concepts of television and general journalism has the task to define some common parameters of *specific activity*, which is a profession of people who come to viewers on television, and define the main tasks, training and organizational guidelines, which in this connection the relevant educational institution faces.

Додаток Е

Короткий словник перекладацьких термінів

Абзацно-фразовий переклад - переклад, який здійснюється на рівні окремих речень або абзаців, що перекладаються послідовно один за одним.

Автентичний переклад - переклад офіційного документа, що має однакову юридичну чинність із оригіналом; відповідно до міжнародного права текст договору може бути вироблений і прийнятий однією мовою, але його автентичність встановлена двома і більше мовами.

Авторизований переклад - апробований автором переклад оригінального тексту.

Авторський (авто) переклад - переклад, виконаний автором оригінального тексту.

Адаптивне транскодування - вид мовного посередництва, при якому зміст оригіналу передається в перетвореній формі, що забезпечує заданий обсяг і характер переданої інформації.

Адаптований переклад - вид адаптивного транскодування, при якому в процесі перекладу здійснюється спрощення структури й змісту оригіналу з метою зробити текст перекладу доступним для Рецепторів, що не володіють знаннями, які потрібні для повноцінного розуміння повідомлення, що міститься в оригіналі.

Адекватний переклад - переклад, що забезпечує прагматичні завдання перекладацького акту на максимально можливому для досягнення цієї мети рівні еквівалентності, не допускаючи порушення норм і узусу МП, дотримуючись жанрово-стилістичних вимог до текстів даного типу й відповідності конвенціональній нормі перекладу. У нестрогому вживанні адекватний переклад - це "правильний" переклад.

Анотаційний переклад - переклад, у якому відбиваються лише головна тема, предмет і призначення тексту, що перекладається.

Антонімічний переклад - лексико-граматична трансформація, при якій відбувається заміна стверджувальної форми в оригіналі на негативну форму в перекладі або, навпаки, негативної на стверджувальну, що супроводжується заміною лексичної одиниці ВМ на одиницю МП із протилежним значенням.

Аспектний переклад - переклад лише частини тексту відповідно до якої-небудь заданої ознаки відбору (аспекту).

Безеквівалентна лексика - лексичні одиниці ВМ, що не мають регулярних (словникових) відповідностей у МП.

Безеквівалентні граматичні одиниці - граматичні форми й структури ВМ, що не мають однотипних відповідностей у МП.

Бінарний переклад - переклад з однієї природної мови на іншу.

Буквальний переклад - переклад, що відтворює комунікативно-нерелевантні елементи оригіналу, у результаті чого або порушуються норми й узус МП, або виявляється непереданим дійсний зміст оригіналу.

Вихідна мова (ВМ) - мова оригіналу, мова з якої здійснюється переклад.

Вільний (свобідний) переклад - переклад, що відтворює основну інформацію оригіналу з можливими відхиленнями - додаваннями, пропусками й ін.; здійснюється на рівні тексту, тому для нього виявляються нерелевантними категорії еквівалентності мовних одиниць

Внутрішньомовний переклад - тлумачення словесних знаків за допомогою знаків тієї ж мови.

Вузький контекст (мікроконтекст) - лінгвістичний контекст у межах одного словосполучення або речення.

Генералізація - лексико-семантична заміна одиниці ВМ, що має більш вузьке значення, одиницею МП з ширшим значенням.

Граматична заміна - граматична трансформація, при якій граматична одиниця в оригіналі перетворюється в одиницю МП з іншим граматичним значенням.

Двосторонній переклад - послідовний усний переклад бесіди, що здійснюється, з однієї мови на іншу і навпаки.

Дезіративно-адекватний переклад - переклад, який повно й правильно відповідає інформаційному запиту споживача й не обов'язково передає повний смисловий зміст і провідну комунікативну функцію оригіналу.

Джерело (інформації) - творець (автор) тексту оригіналу, відправник повідомлення.

Діахронічний переклад - переклад на сучасну мову історичного тексту, написаного мовою попередньої епохи.

Еквівалентність перекладу - спільність змісту (сміслова близькість) оригіналу й перекладу.

Еквівалентний переклад - переклад, що відтворює зміст оригіналу на одному з рівнів еквівалентності.

Експериментальний переклад - переклад, виконаний з дослідницькою метою.

Експлікація (описовий переклад) - лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця ВМ замінюється словосполученням, що експлікує її значення, тобто дає більш-менш повне пояснення цього значення в МП.

Еталонний переклад - зразковий переклад, що використовується для порівняння із перекладом, що кваліфікується.

Етап перекладацького процесу - частина перекладацького процесу, що характеризується діями перекладача певного типу.

Жанрово-стилістична класифікація перекладів - ділення перекладів залежно від жанрово-стилістичних особливостей оригіналу на художній переклад і інформативний переклад і функціональні підвиди перекладу.

Жанрово-стилістична норма перекладу - вимоги, яким повинен відповідати переклад, залежно від належності оригіналу до певного функціонального стилю.

Завірений переклад - переклад, відповідність якого оригіналу підтверджується юридично.

Загальна теорія перекладу - розділ лінгвістичної теорії перекладу, що вивчає найбільш загальні лінгвістичні закономірності перекладу, незалежно від особливостей конкретної пари мов, що беруть участь у процесі перекладу,

способу здійснення цього процесу й індивідуальних особливостей конкретного акту перекладу.

Зворотний переклад - експериментальний або навчальний переклад тексту, що вже перекладено, на вихідну мову.

Змішаний переклад - переклад із використанням значної частки традиційної (або машинної) переробки тексту.

Інтерпретація - вид перекладу, заснований на звертанні до позамовної діяльності, у відмінності від власно перекладу, який здійснюється за заданими правилами переходу від засобів вираження, що належать до однієї мовної системи, до засобів вираження, що належать до іншої мовної системи.

Інтерсеміотичний переклад - переклад з природної мови на штучну або навпаки.

Інформативний переклад - переклад оригіналів, що не належать до художньої літератури (суспільно-політичних, науково-технічних, офіційно-ділових та ін.), тобто текстів, основна функція яких полягає в повідомленні якихось відомостей, а не в художньо-естетичному впливі на Рецептора.

Історичний переклад - переклад на сучасну мову історичного тексту, написаного мовою попередньої епохи.

Калькування - спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин-морфем або слів (у випадку сталих словосполучень) - їх лексичними відповідностями в МП.

Комунікативна рівноцінність - здатність тексту виступати як повноправна заміна (у функціональному, змістовному й структурному відношенні) іншого тексту. Комунікативно рівноцінні тексти є формами існування того ж самого повідомлення й поєднуються воедино (отождожуються) у процесі комунікації.

Компенсація - спосіб перекладу, при якому елементи змісту, втрачені при перекладі одиниці ВМ в оригіналі, передаються в тексті перекладу яким-небудь іншим засобом, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що й в оригіналі.

Конвенціональна норма перекладу - вимоги, яким повинен відповідати переклад у зв'язку із загальноприйнятими в даний період поглядами на роль і завдання перекладацької діяльності.

Конкретизація - лексико-семантична заміна одиниці ВМ, що має ширше значення, одиницею МП з вузькішим значенням.

Консультативний переклад - вид інформаційного перекладу, здійснюється звичайно в усній формі, включає елементи анотування, реферування й вибіркового перекладу з аркуша, виконується, як правило, у присутності замовника, який уточнює в процесі перекладу аспекти змісту тексту оригіналу, що його цікавлять.

Лексико-семантична заміна - спосіб перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом використання в перекладі одиниць ВМ, значення яких не збігаються зі значеннями вихідних одиниць, але можуть бути виведені з них за допомогою логічних перетворень певного типу.

Лексичний контекст - сукупність лексичних одиниць, в оточенні яких використовується дана одиниця тексту.

Лінгвістика перекладу або **лінгвістичне перекладознавство** - розділ мовознавства, що вивчає переклад як лінгвістичне явище.

Лінгвістична теорія перекладу - теоретична частина лінгвістики перекладу.

Лінгвістичний контекст - мовне оточення, в якому вживається дана одиниця мови в тексті.

Літературне перекладознавство - розділ літературознавства, що вивчає переклад як вид літературної творчості.

Машинний (автоматичний) переклад - переклад, що виконано або виконується комп'ютером.

Міжмовна (двомовна) комунікація - мовне спілкування між комунікантами, що користуються різними мовами.

Міжмовний переклад - перетворення повідомлення, вираженого засобами якої-небудь однієї знакової системи, у повідомлення, виражене засобами іншої знакової системи.

Множинна (варіантна) відповідність - один з регулярних способів перекладу даної одиниці ВМ, що частково відтворює в МП її значення.

Мова Перекладу (МП) - мова, якою здійснюється переклад.

Мовне посередництво - перетворення в процесі міжмовної комунікації вихідного повідомлення в таку мовну форму, що може бути сприйнята Рецептором, що не володіє ВМ.

Модель перекладу - умовний опис ряду розумових операцій, виконуючи які, можна здійснити процес перекладу всього оригіналу або деякої його частини.

Модуляція (смысловий розвиток) - лексико-семантична заміна слова або словосполучення ВМ одиницею МП, значення якої є логічним наслідком значення вихідної одиниці.

Наближений переклад - використання в перекладі граматичної одиниці МП, що у даному контексті частково відповідає безеквівалентній граматичній одиниці ВМ.

Навчальний переклад - переклад, що використовується у навчальному процесі для підготовки перекладачів або як один із прийомів навчання іноземної мови.

Неповний переклад - переклад, що передає змістовий зміст оригіналу із пропусками й скороченнями.

Непрямий (вторинний) переклад - переклад, що здійснюється не безпосередньо з тексту оригіналу, а з його перекладу якою-небудь іншою мовою.

Норма перекладу - сукупність вимог, яким повинен відповідати переклад.

Норма перекладацького мовлення - вимоги, яким повинна відповідати мова перекладу.

Норма еквівалентності перекладу - вимога максимально можливої змістової близькості перекладу до оригіналу.

Нульовий переклад - відмова від передачі в перекладі значення граматичної одиниці ВМ, внаслідок його надмірності.

Об'єднання речень при перекладі - спосіб перекладу, при якому синтаксична структура в оригіналі перетворюється шляхом об'єднання двох простих речень в одне складне.

Одиниця невідповідності - елемент змісту оригіналу, не відтворений або неадекватно відтворений при перекладі, або елемент змісту тексту перекладу, неправомірно доданий при перекладі.

Одиниця перекладу - 1) Мінімальна одиниця тексту оригіналу, що перекладається як єдине ціле, у тому розумінні, що їй можна відшукати відповідність у перекладі, але не можна виявити в перекладі одиниць МП, що відтворюють значення складових частин даної одиниці, якщо такі в неї є. 2) Одиниця еквівалентності. 3) Одиниця перекладацького процесу.

Одиниця перекладацького процесу - мінімальний відрізок тексту оригіналу, що виступає в якості окремої "порції" перекладу, у тому розумінні, що перекладач приступає до перекладу кожного такого відрізка після завершення перекладу попереднього відрізка.

Одиниця еквівалентності - мінімальна одиниця змісту оригіналу, що зберігається в перекладі.

Одинична (постійна) відповідність - найбільш стійкий (постійний) спосіб перекладу даної одиниці ВМ, відносно незалежний від контексту.

Однобічний переклад - усний переклад, що здійснюється тільки в одному напрямку, тобто з даної мови на яку-небудь іншу мову.

Однотипна відповідність - граматична відповідність у МП, що має найменування, визначення й граматичне значення, аналогічне одиниці ВМ, що заміщується.

Оказіональна відповідність (контекстуальна заміна) - нерегулярний, винятковий спосіб перекладу одиниці оригіналу, придатний лише для даного контексту.

Окрема теорія перекладу - розділ лінгвістичної теорії перекладу, що вивчає лінгвістичні аспекти перекладу з однієї даної мови на іншу дану мову.

Офіційний (готовий до опублікування) переклад - остаточний варіант перекладу, що пропонується перекладачем як повноцінне відтворення оригіналу.

Переклад - вид мовного посередництва, при якому зміст іншомовного тексту оригіналу передається іншою мовою

шляхом створення комунікативно рівноцінного тексту цією мовою.

Перекладацька (міжмовна) трансформація - перетворення, за допомогою якого можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу.

Перекладацька відповідність - одиниця МП, що регулярно використовується для перекладу даної одиниці ВМ.

Перекладознавство - сукупність наукових дисциплін, що вивчають різні аспекти перекладу.

Письмовий переклад - вид перекладу, при якому оригінал і переклад виступають у процесі перекладу у вигляді фіксованих (головним чином, письмових) текстів, до яких перекладач може неодноразово звертатися.

Повний (суцільний) переклад - переклад, що передає смисловий зміст оригіналу без пропусків і скорочень.

Поморфемний переклад - переклад, що виконується на рівні окремих морфем без урахування їх структурних зв'язків.

Порівняльний аналіз перекладу - аналіз форми й змісту тексту перекладу в зіставленні з формою й змістом оригіналу.

Послідовний переклад - різновид усного перекладу, що здійснюється після прослуховування певної одиниці тексту, у паузах між цими одиницями.

Послівний переклад - переклад, що виконується на рівні окремих слів без урахування смислових, синтаксичних і стилістичних зв'язків між словами.

Повфразовий переклад - переклад, що виконується на рівні окремих речень або фраз, які перекладаються послідовно одне за іншим.

Прагматика перекладу (прагматичний аспект перекладу) - вплив на хід і результат перекладацького процесу необхідності відтворити прагматичний потенціал оригіналу й забезпечити бажаний вплив на Рецептора перекладу.

Прагматична адаптація перекладу - зміни, внесені в текст перекладу з метою домогтися необхідної реакції з боку конкретного Рецептора перекладу.

Прагматична норма перекладу - вимога забезпечення прагматичної цінності перекладу.

Прагматична цінність перекладу - ступінь відповідності тексту перекладу тим завданням, для рішення яких був здійснений процес перекладу.

Прагматичний потенціал тексту - здатність тексту впливати на Рецептора, викликати в нього інтелектуальну або емоційну реакцію на передане повідомлення.

Прагматично (функціонально) адекватний переклад - переклад, що правильно передає основну (домінуючу) комунікативну функцію оригіналу.

Приєм займенникового повтору - повторне вказування в тексті перекладу на вже згадуваний об'єкт із заміною його імені на відповідний займенник.

Приєм лексичних додавань - використання в перекладі додаткових лексичних одиниць для передавання імпліцитних елементів змісту оригіналу.

Приєм опущення - відмова від передачі в перекладі семантично надлишкових слів, значення яких нерелевантні або легко відновлюються в контексті.

Приєм переміщення лексичних одиниць - використання найближчої відповідності одиниці перекладу ВМ в іншому місці висловлювання в тексті перекладу.

Приєм послівного перекладу - підстановка найближчих відповідностей замість лексичних одиниць оригіналу при збереженні синтаксичних зв'язків між ними як проміжна стадія в процесі пошуку оптимального варіанту перекладу.

Процес перекладу (власно переклад) - дії перекладача зі створення тексту перекладу.

Прямий (первинний, безпосередній) переклад - переклад, що виконується безпосередньо з оригіналу.

Психолінгвістична класифікація перекладів - ділення перекладів на види й підвиди за способом (мовною формою) сприйняття оригіналу й створення тексту перекладу.

Реферативний переклад - переклад, у якому містяться відносно докладні відомості про документ, що реферується, - його призначення, тематику, методи дослідження, отримані результати.

Рецептор (інформації) - одержувач повідомлення, учасник комунікації, що слухає або читає.

Рівень (тип) еквівалентності - ступінь смислової близькості оригіналу й перекладу, що обумовлена частиною змісту оригіналу, який зберігається при перекладі.

Різномісна відповідність - граматична відповідність у МП, що не збігається з вихідною одиницею за назвою й визначенням.

Робочий переклад - попередній переклад, еквівалентність якого обмежена лише передачею на рівні способу опису ситуації предметно-логічного змісту оригіналу.

Свобідний (вільний) переклад - переклад, виконаний на більш низькому рівні еквівалентності, чим той, котрого можна досягти за даних умов перекладацького акту.

Синтаксичний контекст - синтаксична конструкція, в якій вживається дане слово, словосполучення або підрядне речення

Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад) - спосіб перекладу, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється в аналогічну структуру МП зі збереженням набору повнозначних слів і порядку їх розташування в оригіналі й перекладі.

Синхронний переклад - усний переклад, що здійснюється практично одночасно із проголошенням тексту оригіналу.

Ситуативна модель перекладу - модель перекладу, що представляє процес перекладу як процес опису за допомогою МП тієї ж ситуації, що описана в оригіналі.

Ситуативний (екстралінгвістичний) контекст - обстановка, час і місце, до яких відноситься висловлювання, а також будь-які факти реальної дійсності, знання яких допомагає Рецептору правильно інтерпретувати значення мовних одиниць у висловлюванні.

Ситуація - сукупність ідеальних або матеріальних об'єктів і зв'язків між ними, що описуються у змісті висловлювання.

Скорочений переклад - переклад, при якому здійснюється опущення окремих частин оригіналу по моральних, політичних або інших міркуваннях практичного характеру.

Смислова домінанта - найбільш важлива частина змісту оригіналу, що повинна бути неодмінно збережена в перекладі й заради збереження якої можуть бути принесені в жертву інші елементи повідомлення, що перекладається.

Спеціальна теорія перекладу - розділ лінгвістичної теорії перекладу, що вивчає особливості процесу перекладу текстів різного типу й вплив на цей процес мовних форм і умов його здійснення.

Спосіб опису ситуації - частина змісту висловлювання, що вказує на ознаки ситуації, через які вона відбивається у висловлюванні.

Стилістично адекватний переклад - семантично повний, точний і стилістично еквівалентний переклад, що відповідає функціонально-стилістичним нормам мови перекладу.

Точний переклад - переклад, у якому еквівалентно відтворена лише предметно-логічна частина змісту оригіналу при можливих відхиленнях від жанрово-стилістичної норми й узуальних правил уживання МП.

Транскрипція - спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її звукової форми за допомогою букв МП.

Транслітерація - спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її графічної форми за допомогою букв МП.

Трансмутація - переклад з якої-небудь штучної мови на іншу штучну мову.

Транспозиція - переклад тексту одного жанру або функціонального стилю в інший жанр або функціональний стиль.

Трансформаційно-семантична модель перекладу - модель перекладу, що представляє процес перекладу як ряд перетворень, за допомогою яких перекладач переходить від одиниць ВМ до одиниць МП.

Трансформаційний переклад - переклад з використанням однієї з перекладацьких трансформацій.

Усний переклад - вид перекладу, при якому оригінал і його переклад виступають у процесі перекладу в нефіксованій (усній) формі, що визначає однократність сприйняття перекладачем відрізків оригіналу й неможливість наступного зіставлення або виправлення перекладу після його виконання.

Фрагментарний переклад - переклад не цілого тексту, а лише окремого уривка або уривків.

Художній переклад - переклад здобутків художньої літератури, тобто текстів, основна функція яких полягає в художньо-естетичному впливі на читача.

Ціль комунікації - частина змісту тексту (висловлювання), що вказує на загальну мовну функцію тексту в акті комунікації.

Цільнотекстовий переклад - переклад цілого тексту, без виділення в якості окремих одиниць перекладу окремих слів, речень або абзаців.

Членування речення - спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється у дві або більше предикативні структури в МП.

Чорновий переклад - попередній переклад, еквівалентність якого обмежена лише передачею на рівні вказівки на ситуацію предметно-логічного змісту оригіналу при можливих пропусках і відхиленнях від норми МП.

Широкий контекст (макроконтекст) - лінгвістичний контекст, що виходить за межі речення, у якому вжита дана мовна одиниця.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белякова Е. И. Translating from English: Переводим с английского / Е. И. Белякова // Материалы для семинарских и практических занятий по теории и практике перевода. – СПб. : КАРО, 2003 – 160 с.
2. Виноградов С. Введение в переводоведение / С. Виноградов. – М. : ИОСОРАО, 2001. – 326 с.
3. Іваніна Т. В. Теорія та практика перекладу: навчальний посібник для студентів четвертого курсу всіх форм навчання спеціальності «Мова та література» / Т. В. Іваніна. – Запоріжжя, 2010. – 32 с.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 564с.
5. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову: навчальний посібник – довідник для студентів вищих закладів освіти / / В. І. Карабан, Дж. Мейс. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 608с.
6. Козакова Т. А. Практические основы перевода: учебное пособие / Т. А. Козакова. – СПб. : Издательство «Союз», 2005. – 320с.
7. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В. Н. Комиссаров. – М. : «ЭТС», 2001. – 204 с.
8. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу / В. В. Коптілов. – К. : Юніверс, – 2003. – 446 с.

9. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 448 с.
10. Латышев Л. К. Курс перевода: Эквивалентность перевода и способы ее достижения / Л. К. Латышев– М. : Международные отношения, 2007. – 248 с.

СЛОВНИКИ ТА ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Англо-русский фразеологический словарь : В 2-х кн. Около 25000 фразеол. единиц / сост. А. В. Кунин. – 3-е изд., испр. – М. : Советская энциклопедия, 1967. – 1264 с.
2. Англо-русский, русско-английский словарь: 100000 слов / сост. Л. И. Гольденберг. – М. : АСТ; Владимир : АСТ, 2010. – 672 с.
3. Англо-русский дипломатический словарь: ок. 50000 слов и словосочетаний / под рук. В. С. Шах-Назаровой, Н. О. Волковой, К. В. Журавченко. – М. : Рус. яз., 1989. – 856 с.
4. Англо-український дипломатичний словник: понад 26000 слів і словосполучень / за ред. І.С. Бика; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Фак. міжнар. відносин. – К.: Знання, 2006. – 579 с.
5. Англо-український словник: 100000 слів та слосполучень = English-Ukrainian Dictionary / [Є. І. Гороть, Л. М. Коцюк, Л. К. Малімон, А. Б. Павлюк; за заг. кер. Є. І. Гороть]. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 1700 с.
6. Современный англо-русский, русско-английский словарь с грамматическим приложением: 64000 слов и словосочетаний / сост.: В. Е. Салькова и др. – М. : Лада: К. : Арий, 2010. – 960 с.
7. Сучасний словник: англо-український, українсько-англійський: 100000 слів та словосполучень, словник геогр.

назв, транскрипція світового стандарту / В. Мюллер. – Вид. 2-ге, випр. та доп. – Х. : Школа, 2011. – 752 с.

8. Collins Russian dictionary: Russian-English, English-Russian / A. Ozieva, O.Stott, M. Hepburn.- 2-nd ed..- Glasgow: HarperCollins Publishers, 2000.- 564 p.

9. Longman Dictionary of Contemporary English: 64 pages of new words / edited by Gadsby Adam. – 3-rd ed. – Barselona: Longman, 2001. – 1668 с.

10. Longman Language Activator: The World's First Production Dictionary. – London: Longman Group UK Limited, 1998. – 1587 p.

11. Oxford wordpower dictionary: for learners of English / edited by M. Steel. – Oxford: University Press, 2001. – 795 p.

ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА:

1. [http:// www.englishtips.com/](http://www.englishtips.com/)
2. <http://www.englishlearner.com/>
3. <http://financialcenter.com/fm.shtml>- Financial Magazines
4. <http://www.forbes.com/>
5. <http://www.economist.com/>
6. <http://www.umoloda.kiev.ua/>
7. <http://www.segodnya.ua/>
8. <http://korrespondent.net/>

Перова С. В., Крисало О. В. Practice in Translation: методичні вказівки з перекладацької практики для студентів факультету іноземних мов.

Методичні рекомендації містять усю необхідну інформацію стосовно проходження перекладацької практики студентами 4 та 5 курсу за напрямками підготовки «6.020303 «Філологія», «7.02030302 «Мова і література» та «7.02030304 «Переклад» як у межах університетських підрозділів, так і поза ними, а саме: загальні положення, мету і завдання, перелік звітної документації, вимоги до захисту результатів практики, права й обов'язки керівника і студентів-практикантів. У роботі представлені завдання для тренування у сфері перекладу текстів перед початком перекладацької практики, а також докладні додатки, в яких подається вичерпна інформація щодо підготовки звітної документації.

Перова С. В., Крысало О. В. Practice in Translation: методические указания по переводческой практике для студентов факультета иностранных языков.

Методические указания содержат всю необходимую информацию о прохождении переводческой практики студентами 4 и 5 курса направлений подготовки «6.020303 «Филология», «7.02030302 «Язык и литература» и «7.02030304

«Перевод» как в пределах университетских подразделений, так и вне них, а именно: общие положения, цель и задания, список отчетной документации, требования к защите результатов практики, права и обязанности руководителя и студентов-практикантов. В работе представлены задания для тренировки в области перевода текстов перед началом переводческой практики, а также детальные приложения, в которых дается исчерпывающая информация по подготовке отчетной документации.

Perova S. V., Krysalov O. V. Practice in Translation: Guidelines in Translation Practice for the Students of the Department of Foreign Languages.

The guidelines contain all the necessary information about the translation practice of the students in the field of training «6.020303 «Philology», «7.02030302 «Language and Literature» и «7.02030304 «Translation Studies», both within the university departments and outside them, namely: the general regulations, the purpose and the tasks, the requirements for the presentation of the results of the practice, the rights and the responsibilities of students' supervisor and students-trainees. The paper presents the assignments for self-training in translation of texts before the beginning of translation practice, as well as the detailed appendices with the irrefragable information about the preparation of return documentation.

C. B. Пeрoвa, O. B. Кpисaлo

PRACTICE IN TRANSLATION

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

С. В. Перова, О. В. Крисало

PRACTICE IN TRANSLATION

Методичні вказівки з перекладацької практики
для студентів факультету іноземних мов

Луганськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2013

УДК 811.111'25(076)

ББК 81.2Англ-7-9

П 27

Рецензенти:

- Туленинова Л. В.* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу Луганської державної академії культури і мистецтв
- Мілова О. Є.* – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
- Скляр Н. В.* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Перова С. В., Крисало О. В.

П 27

Practice in Translation : метод. вказ. з перекладацької практики для студ. ф-ту іноземних мов. / Світлана В'ячеславівна Перова, Ольга Вікторівна Крисало ; Держ. закл. «Луган. нац ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 103 с.

Методичні вказівки побудовано відповідно до вимог програми перекладацької практики для студентів факультету іноземних мов. Структура і зміст роботи складаються з характеристики мети, завдань, змісту, організації та критеріїв оцінювання практики. Подано сучасні вимоги до оформлення звітної документації, а також тексти для самостійної підготовки студентів до проходження перекладацької практики, приклади оформлення перекладів, короткий словник перекладацьких термінів.

Видання розраховано на студентів та викладачів спеціальностей «Філологія», «Мова і література», «Переклад».

УДК 811.111'25(076)

ББК 81.2Англ-7-9

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою

Луганського національного університету

імені Тараса Шевченка

*(протокол № ві д ** жовтня 2013 року)*

© Перова С. В., Крисало О. В., 2013

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013

Навчально-методичне видання

*Перова Світлана В'ячеславівна
Крисало Ольга Вікторівна*

PRACTICE IN TRANSLATION

*Методичні вказівки з перекладацької практики
для студентів факультету іноземних мов*

За редакцією авторів
Комп'ютерний макет – Перова С.В.
Коректор – Крисало О. В.

Здано до склад. 00.00.2013 р. Підписано до друку
00.00.2013 р. Формат 60X84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура
Times New Roman. Друк ризографічний. Умов. друк. арк. 6,0.
Наклад 100 прим. Зам. № 000

Видавець

**Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка”**
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Тел./факс: (0642) 58-
03-20
e-mail: alma-mater@list.ru

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.